Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера дешз ● ШИНАРА, 17 декабрь, 1974 шу. ● № 150 (5439). Мах 2 кеп.

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛЧА № 19 ЙОЛЧА ЗАВОДСКОЙ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕИ № 86 ЙОЛЧА ГОРАГОРСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕИ ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕШКА

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттабарах йола къахьегамхой юкъарча собраней протоколашкен шоаш оттабьча - организацешкара йоагI - йоагIача округашка гIолла баллотироваться дераьза хиларах кандидаташа язъяьча заявленешкен хьежа, «Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Положене 54 статьяс дIадеххача бесса, окружной хоржамий комиссеша Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаташта регистраци яьй:

№ 19 йолча Заводской хоржамий округе гIолла 1947 шера ваьча, Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 8 йолча гIишлон - монтажни управлене плотника, КПСС член волча, Грозне вахача, Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 8 йолча гIишлон - монтажни управлене болхлой, инженерно - технически болхлойн гIулакхерча наьхен юкъарча собране оттаваьча **Коржуков Александр Николаевича** № 86 йолча Горагорски хоржамий округе гIолла;

1934 шера ваьча, Нохч-ГIалгIай КПСС обкома организационно - партийни балха отдела заведующи волча, КПСС член волча, город Грозне вахача, «Горскнефть» яхача мехкдьаттен гази йоаккхача управлене № 1 йолча районни инженерно - технологически служба болхлой, инженерно - технически болхлойн гIулакхерча наьхен юкъарча собране оттаваьча **Семенов Николай Ивановича**..

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМАХ БОЛА
ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1974 шера 16 декабре КПСС Центральни Комитета аргIанара Пленум хилар.

Пленумо ладийгIар «1975 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планах» СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела нов. Н. К. БАЙБАКОВЕИ «1975 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджетах» СССР финансай министра нов. В. Ф. ГАРБУЗОВЕИ яьча докладашка.

Цу дешай хьакъехьарча пренеех къамаьлаш дир: новкъосташа В. В. ЩЕРБИЦКЕ — Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара, Д. А. КУНАЕВА — Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Ш. Р. РАШИДОВА — Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, И. Г. КЭБИНА — Эстоне Компарте ЦК хьалхарча секретара, Б. И. АРИСТОВА—КПСС Ленинградски горкома хьалхарча секретара, Д. РАСУЛОВА — Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, А. В. ВИКТОРОВА — г. Москверча паччахьалкхен хьалхарча подшипникови завода слесарий бригадира, Э. А. ШЕВАРДНАДЗЕ — Грузе Компарте ЦК хьалхарча секретара, Л. А. КОСТАНДОВА — СССР химически промышленноста министра, В. П. ЛОМАКИНА — КПСС Приморски крайкома хьалхарча секретара, Я. П. РЯБОВА — КПСС Свердловски обкома хьалхарча секретара, Г. П. ЛОЦМАНОВАС — электронии вычислительни машиний Казански завода монтажницас, С. Ф. АНТОНОВА — СССР дулхеи шурийи промышленноста министра.

Пленум чакхйоаллаш дIаьхха къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. БРЕЖНЕВА.

Цу дешай хьакъехьа боагIаш бола Соцам тIаийцар КПСС ЦК Пленумо.

Пленумо из кхыча балха тIа вахарца, дувзаденна КПСС ЦК секретара декхарех мукъавалийтар нов. П. Н. ДЕМИЧЕВ.

Цу тIа шиь болх чакхбаьккхар КПСС ЦК Пленумо

1975 ШЕРА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНЕИ СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТЕИ ПРОЕКТЕХ БОЛА
КПСС ЦК ПЛЕНУМА СОЦАМ

1975 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планеи СССР Паччахьалкхен бюджетеи проекташ могайойла.

Союзни республикай Компартей ЦК-аша, парте краевой, областной, городской, районни комитеташа, министерствъаша, ведомстваша, ерригача партийни, советски, боахама, профсоюзни организацеша парте экономически политика дешай хьакъехьара КПСС ЦК решенеши новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьлаши ларде а лувцаш, 1975 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плани бIарччача нийслагIча пятилетка заданеши кхоачащъяра хаьдда де дезараш белгал а даь, чакхдоахалда.

Предприятей, организацей, гIишлоний, колхозий, совхозий коллективай хьинар а низ а тIаберзаболба производства эффективность даим лакхъяра, технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле айяра, керда производственни мощносташ сихагIа болх бе йолаялийтаран йолаш йолчарех дикагIа пайда эцаран, дIадода материальни рузкъен къахьегами кIезиг а беш арахеца продукци дукхагIеи дикагIеи хилийтара ерригa торонаш оарцагIъяхара.

КПСС ЦК Пленум тешаш я партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, мехка берригача къахьегамхоша пятилетка чакхйоалача шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаергхиларах, вай Даьхен низ дIахо а чIоагIбара, советски халкъа хьалторо хадданза тоаяра керда толамаш доахаргхиларах.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

14 декабре Кремле Н. В. Подгорный председатель а волаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани хилар.

ИйссазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе ювца оттаергйола повестка кийчъярца дувзаденна дешаш а дийцар Президиумо, боагIаш бола соцам тIа а ийцар. Иштта хьежар сессеи старейшинай палата Советий заседаней балха порядках Союза Совета председатела А. П. Щитиковеи Къаман Совета председатела В. П. Рубенеи еннача предложенешка.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ладийгIар СССР Лакхехьарча Совете правительства хьачуеннача 1975 шерарча СССР халкъа боахама планаген отчетаген, хIаьта иштта 1973 шерара бюджет кхоачашъяра отчетаген массазара комиссеш хьажарах хьахиннарех Совета Союза планово-бюджетни комиссе председатела Г. И. Ващенкоси къамий Совета планово-бюджетни комиссе председатела Н. И. Масленниковеи даьча хоамашка.

Ше баьча соцам тIа президиумо белгалдаьд СССР халкъа боахам дегIаахара паччахьалкхен планагеи 1975 шера йолча паччахьалкхен бюджетаген планови - бюджетнии, кагирхой гIулакхашта йолча комиссеша дакъа а лоацаш, отраслевойи комиссеш хьалххе хьежа ялари царех лаьца СССР Лакхехьарча Совета Союза Советаи къаман Советаи яла цар шоай заключенеш кийчъяь хилари. Президиумо теркаме ийцар 1974 шера йолча планахи бюджетахи йолча заключенешка белгалъяь массазарча комиссей рекомендацеш кхоачашъяр миштта лел СССР йоагI - йоагIача министерствайи ведомствайи кулгалхошка комиссеша ладийгIа хилар.

Цу заседане тIа хьежаб вIашагIтехача Къамий Организаце Генеральни Ассамблея XXVII сессе решенешка хьежа, СССР Дунен халкъашта юкъера кхалсага шу чакхдаккхара йолча комиссе составах лаьца еннача предложенега. Комиссе председатела К. Т. Мазурова еннача предложенех из комисси 72 сагах латтаргйолаш чIоагIдир Президиумо. Комиссе членашта юкъе — Дунен халкъашта юкъерча кхалсага шераца дувзаденна, вай мехка деррига де дезараш чакхдоахилга Iалашде деза ерригача союзни республикай викалаш, СССР министерствайи ведомствайи, общественни организацей кулгалхой.

Мехка паччахьалкхен вахарах лаьца долча кхыча дешашка а хьежар Президиум.

(ТАСС).

ПЯТИЛЕТКА КЪОАСТАМБЕШ ДОЛА ШУ

1975 шера чотах

АргIанара къахьегама толам баьккхаб «Кавказтрансгаз» Къилбаседакавказски производственни объединене коллективо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа 7 миллиард совгIа кубически метр Iалама газ потребителашка дIа а кхоачийташ укх шера план кхоалагIча декабре кхоачашъяьй цо. Укх юхейисача хана планагIа лаьрхIачул совгIа 600 миллион кубически метр гаргга йолча газа реализаци е лерхI предприяте болхлоша, специалисташа.

ХIара дийнахьеи буси промышленни объекташка, коммунально - бытови предприятешка, нах бахача цIеношка дIайохийт 23 миллиов кубически метр газ. Из дIаккхоач Нохч-ГIалгIайчене, Дагестане, Къилбаседа - ХIирашкахьа, Черсий - Балкхарошкахьа, вай мехкарча центральни районашкеи городашкеи.

Дика къахьийгар укх шера предприяте болхлоша, специалисташа, яхаш дувц объединене начальника заместитела Вараев Ваха Мерлоевича. Город Назранера Пхьилекъонгий-Юрта, Экажкъонгий-Юрта лаьттан кIала гIолла ехкай 17 километр дIоахал дола газопроводаш. Лакхача лоамашка уллача «Арамхи» яхача курорта тIайихьай магистральни газови диин. Ткъо километр совгIа дIоахал долаш газопроводаш ехкар Ставропольски краерча Зольски станице.

Ахкаиеи гуйрнийеи линейни производственни управленей коллективаша хIара балха сахьатах бизза пайда а эцаш ремонт йир газопроводаштеи оборудованенеи. Iан замалахь болх бара дика кийчъяьй уж. Башха дика уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад шерра социалистически яхь йоаржаьча болхлоша шоай торонех бизза пайда ийбарах, дIа-юха лелача станцей агрегаташка дикагIа болх байтарах.

Иштта къахьегача объединене берригача болхлоех 80 процент совгIа бараш «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха значокаш лелаеш ба. Шоай новкъосташта хьоххам а телаш хьинаре къахьегарца белгалваьна ва Невинномысски линейни управлене Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаю машинист Белоев, «Знак Почета» орден лелаю Моздокера машинист Мараховский, объединене шофер Корсак.

Я. БУБНЕНКО.

ХЬАЛХА ЛАТТА АВТОМОБИЛИСТАШ

Пятилетка дийлагIча шера яьржача социалистически яхье бIубенна гIа боахаш хьалхалатташ хьабоагIа Назрановски автотранспортни предприяте болхлой. Укхаза дукха болхлой ба шера план кхоачашъярал совгIа пхе шера задании толамца кхоачашъяь. Царех ба шофераш-бригадираш Б. С. Могушков, Д. М. Оздоев, моторист Н. П. Морев, кхы дукха бараш.

Иштта болх беш бола къахьегамхой дукха хилар бахьан долаш диъ шера план ханал хьалха 107,9 процент кхоачашъяьй автотранспортни предприяте коллективо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа дIахьа бихьаб 12,3 эзар тонн халкъа боахама мухь, дIа-юха вигав 1577,8 эзар пассажир, тонно-километраш яра задани 71,2 эзар тIехкхоачашъяьй.

Доаха къахьегама толамаш дика хилийтара лоархIаме да бригадни къахьегама система предприяте балха юкъейоалаяр. Ерригача бригадаша социалистически яхь йоаржаьй «1974 шера Нохч-ГIалгIай транспортни управлене дикагIйола бригада» яха сийлен цIи яккхара. Из сийлен цIи еннай Д. М. Оздоев керте латтача таксистий бригаданеи, Б. С. Могушкова кулгалдеча автобусий шоферий бригаданеи.

1974 шера кхоалагIча квартале даьхача къахьегама толамий итогаш яьчул тIехьагIа автотранспортен тIоньакъний болхлой профсоюза обкомо Назрановски автомобилисташта хьалхара моттиг а хьожаеш, карара, кара тела ЦIе байракхи ахчан премии елар. Облсовпрофа Президиумо республикански Сийлен доска тIа йихьар пу предприяте коллектив.

Автотранспортен тIоньакъний Министерства коллегеи профсоюза ЦК-и решенех Назрановски автотранспортни предприятена еннай шоллагIа ахчан преми. ХIаьта Д. М. Оздоев, М. К. Костоев, М. К. Кортоев керте латтача бригадашта «ДикагIйола бригада» яха сийлен цIи а луш хIараненa 400 сомагара 500 сомага кхоачаш преми еннай.

Г. СВЕТЛИДИН.

КХОДАЬД 12 ЭЗАР СОМ

Дика хьоккамаш долаш чакхбаьккхар ноябрь бутт Старогрозненски бурув тохара балхий управлене Новиков Гаврил Ильича кулгалдеча бурувдеттарий бригада коллективо.

Ноябрь бетта графикагIа 300 метр тоха дезача 824 метр бурув техар цар. Иштта дика къахьегаш хьабоагIа уж декабрь бетта а. Хьалхарча бархI дийнахьа 497 метр лоаман породашта бурув техад бригада коллективо. Из цу деношка планагIа тоха дезаш хинначул 201 метр совгIа да.

Бурув сихха тохар, керда техника, дикагIйола технологи балха юкъейоалаяр бахьан долаш, химреагенташта, электроэнергена кхоибар, буровой остаех, кхыйолча оатхалех бизза пайда эцар бахьан долаш укх бетта 12 эзар сом паччахьалкхенна рузкъа кходаьд бригада коллективо.

Дика къахьегаш я укхаза коммунисташа Болгов Юре, Кудлай Александра, кулгалдеш йола сменаш, бурувдеттарий гIончаш Микашев Николай, Москалев Валентин, иштта кхыбараш а.

• • •

ИйслагIча пятилетка кхаь шеран цхьайтта беттан гул а даь 4079 тонн металлолом дIаденнад Старогрозненски бурув деттараша паччахьалкхенна.

Дукха металлолом гулдаьд Н. Д. Головенко начальник волча производственни гIулакх дара база коллективо, В. М. Кисаева кулгалдеча вышкомонтажникий цеха коллективо, В. И. Казенный, В. П. Слесарева, Г. И. Новикова кулгалдеча бурувдеттарий бригадаша.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

МЕХКДАЬТТАХОЙ КОНФЕРЕНЦИ

Укх деношка город Грознерча В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe «Грознефть» объединенеи КПСС Нохч-ГIалгIай обкома мехкдаьттан химически промышленноста отделои чакхъяьккхар мехкдаьттахой Iилман - практически конференци. Из хетаьяр «Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьтта промышленность дегIаахара проблемаши перспективаши» яхача темана.

Iилман - практически конференци хьайийллар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома мехкдаьттан химически промышленноста отдела заведующе М. М. Афанасенкос. Цо лоацца хоам бир «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша пятилетка дийлагIа, хоадамбу шу толамца чакхдоаккхаш латташ хиларах. Цул тIехьагIа М. М. Афанасенкос дийцар нийслагIча пятилетка тIеххьарча шера мехкдаьттахошта хьалхашка латтача декхарех. Мехкдаьтта дукхагIа даккхар, мамогга сихагIа теххача мехкдаьтта доаллача моттигашкара запасаши, шоллагIча методагIа доаккхаш дола «Iаьржа дошуви» дукхагIа хилийтар, скважинашта еш йола капитальни ремонт тешамегIеи дикагIеи яр вай республикерча мехкдаьттахой сий дIахо а лакха лоаттадара дола лоархIамера хьалаш хилар белгалдаьккхар цо.

«Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра проблемаши перспективаши» яха доклад йир «Грознефть» объединене начальника В. А. Сорокина.

Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра Iилма лоархIамах лаьца ший доклада тIа дийцар «СевКавНИПИнефть» института директора Н. З. Качлишвиле.

Геолого - тохкама балхий эффективность лакхъяра наькъаш дувцаш яр «СевКавНИПИнефть» института директора заместителга Н. Е. Меркулова яь доклад. Керда методаш производствана юкъе а кхухьаш, царех пайда эцарах, тIехкIоарга скважинаш йоахачара сейсморазведка перспективех, техникеи технологии дегIаахарах лаьца докладаш йир «Грознефтегеофизика» треста керттерча инженера З. С. Воцалевске, «Грознефть» объединене бурув тохара технологически отдела начальника В. В. Плохотникова.

Мехкдаьттахой Iилман - технически конференце кийчйир дIахо Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра йола рекомендацеш.

С. М. Кирова цIерагIа Московски «Динамо» яха электромашинашъю завод вай мехка дика йовзаш я.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра тIехь къовсам лоаттабеча «Динамо» завода коллективо боккха къахьегама толам баьккхаб—къахьегама овсарле лакхъяра йола пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяьй цо, кхаь шерен биъ беттен.

СУРТА ТIА: заводо кийчъяь продукци. Металлургически промышленноста лаьрхIа низ бола электродвигателаш паччахьалкхен дикала Знак йолаш я.

ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА
ХЬАЙБАШ IАНГАРДАХАРА—ЦIЕНХАШТТА ТIАХЬОЖАМ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета юртбоахама йола массазара комисси юртбоахама министерства, совхозий производственни объединене, «Скотопрома», сомеи плодопитомнически совхозий трестий специалисташа дакъа а лоацаш Урус-Мартановски района боахамашка доахан Iангара мишта доах хьежай.

Цу дешах лаьца къахьегамхой депутатий районни Совета исполкома председателга Л. М. Налаевга ладийгIар комиссе ший заседане. Цо белгалдир, района хьайбаш лeладераша хьайбаш Iангардахара соахкарчул дикагIа кийчо яь хилар. Йол Iалашъяра план 146 процент, моша доакъар — 134 процент, хIаьта ча заданел шозза дукхагIа Iалашдир совхозаша. Укх шера алсамдаьннад хьайбаш, дукхагIа яьккхай шура, кIезиг-дукха лакхъеннай хьайбай продукце товарность.

Цхьабакъда Iан замалахь хьайбай продуктивность лакхъяра йолча торонех бизза пайда эцац боахамашка. Массазарча комиссе членаша депутаташа Г. Г. Самарске, М. С. Еремкина, комиссе председатела Ш. Я. Дурдиева хоадам болаш белгалдир цхьацайолча совхозашка детта доахан дажа дIалехкачара чуоттадаь кхоабилга тIехьадаьккха хилар, цудухьа цхьаьна долча боахамашка кIезигъеннай йоаккхаш йола шура. Иштта хилар, масала, «Горец» совхозе.

Цхьацайолча фермашка хIанз а тIехь яц доахан Iай кхабара рацион. Ийс кормоцех йоллаше а кийчдаица дIател беш яц котельни, насосни станци, дIайха хий дац ферме, болх беш яц кормоцех, детта доахан чулаттача моттигашка во даьд ийнаш Iотохара балхаш, хIанзле дехад уж.

ЙоагIача бесса вIаштIехьъяьккхаяц хьайбаш леладераша юкъера социалистически яхь. Массе хана яц итогаш, уж хьоккамий доска тIа дIаязъяц. Гойтара агитаци йоацаш я. Хьайбаш леладерашта юкъе берригаш Iалашбаьбац спецбарзкъашца.

Массазарча комиссе Урус-Мартановски райисполкома могадаьд белгалдаь кхоачамбоацараш дIадаха, юкъара доахан Iангардахара тIахьожам чIоагIбе, доакъарах пайда эцилга Iалашде, ерригача доакъар кийчдеча техниках пайда эца, муж, искусственни шура кийчъелга, доакъара запариванни дрожжеванни сига вIаштIехьдаккха.

Райсовета исполкома иштта могадаьд боахамий кулгалхошкареи, керттерча специалисташкареи дукхагIа дIадеха, 1974 шера хьайбай продукци яккхаран йохкаран йола халкъбоахама плани социалистически декхараши дизза кхоачашдара хоадамбола де дезараш чакхдаха. Къаьстта терко е дIалуш йолча продукце дикал лакха хилийтара, цуи товарности юртбоахама хьайбай продуктивности лакхъяра. Хьайбаш лелaдара культура лакхъе, даим технически прогресс сихъяра дешашка хьежа, Iилман хьалха латтача опытан карагIаьнараш балха юкъекхахьа.

Лакхехьарча Совета комиссе могадаьд райсовета исполкома, совхозий кулгалхошта, юрта Советий исполкомашта хьайбаш леладерашта эшаш дола культурно-бытови хьалаш дерттIа вIаштIехьдаха. Доагорца, спецбарзкъашта уж Iалашбе, цIе уголокаши бытови цIеноши ремонт яь кийчде.

Хан-ханнахьа социалистически яхьа итогаш е, дикагIа пайда баргболаш из вIаштIехьъяха.

Комиссе иштта дилза даргдац аьнна лаьрхIар промышленноста, гIишлошъяра, транспортаи бувзамаи йолча комиссеца цхьана, республике хьайбай комплексаш хьалъяреи царех пайда эцареи дош малагIча хьала тIа да хьажа.

В. А. ВИКТОРОВ Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министралла хьожаварах дола НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министралла **ВИКТОРОВ Виктор Адамович** хьожаве.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1974 ш. 13 декабрь.

НОВ. А. В. КОЛКАНОВ Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министра балха декхарех мукъавакkхарах дола НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Пенсе тIа вахарца дувзаденна **КОЛКАНОВ Александр Васильевич** Нохч - ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министра балха декхарех мукъаваккха.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1974 ш. 13 декабрь.

ДІАХО АЙДЕ ПАРТОРГАНИЗАЦЕ ДЕНАЛ

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА V ПЛЕНУМЕРА

КПСС ЦК майски (1972 ш.) Пленума соцам хинначул тІехьагІа партийни документаш хувцаш Іалаьмате боккха организационно - политически лоархІам бола болх чакхбаьккхаб Грозненски городской партийни организаце. ХІара партийни организаци, хІара коммунист КПСС Программаи Уставои дІадехараш нийсса кхоачашдеш ва хьагойтар цо.

Партийни документаш хувцача юкъа керда партбилеташ дІаденнад 25024 коммуниста. ХІаьта шоашкара ледарло гойташ, гІалаташ дувлийташ хиннача 77 парте члена ха тІехьа а яьккха мара дІадаьнзар керда билеташ. ХІаьта партдокументаш хувцара кийчо еча ханеи уж хувцача хаьнеи шоашкара цІенхаштта гІалаташ дувлийта, шоашца хиннача беседаех критикахи йоалІаш йола выводаш ца яь йола 226 коммунист партера дІаваьккхар. Цу хьакъехьа городской партийни организацешка баьча балхах лаьца дош дийцар укх деношка КПСС Грозненски горкома пленуме. Цига «Партийни документаш хийца дахарца юкхьанцарча партийни организацей балха стили методаш эргаяьха тоаяра городской партийни организаце декхарех» доклад яьча парте горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенько белгалдаьккхар партийни документаш хувцара беш хинна беррига болх ерригача парте а, хІара партийни организаце а денал айдара, хІара коммуниста хьинари дисциплинеи, коммунизм хьалъеча цун авангарди лоархІам айбара хІаберзабаь хиннилга.

Партийни документаш хувцаш баьча балха итогаш юкъаш собранеш чакхъяьхай юкхьанцарча партийни организацешка, парте райкомий пленумаш хиннай. ДукхагІйолча коллективашка из гІулакх, кІоарга анализ а еш, корта болаш дийца чакхдаьккхар, из болх беш партийни организацей вахаре хинна керда пайдане хувцамаш белгалдаьхар, парторганизацей денали коммунистий хьинари айдара хоадамбола решенеши мероприятеши тІанийцар.

Бакъда, Іаьшка-бетонни конструкцей завода, № 10 йолча СМУ, № 1 йолча паькъаш дехкача управлене яраш санна йолча партийни организацешка партийни документаш хувцара хетаяь шоаш яь собранеш лерттІа кийч ца еши хьадда йола решенеш тІа ца еццаши чакхъяьхар.

ХІанзара пятилетка толаме чакхъяккхаран иттлагІча пятилетка кхы а чоалханегІа долла декхараш кхоачашде дезаш хиларох партийни организацеш декхарийла ю халданза шоай балха стили методаши эргайоахаш тоае.

ДІахо докладчика белгалдоах парторганизацей денал, хІара коммуниста хьинари бехктокхами айбара де деза гІулакхаш. Цу хьакъехьа къаьстта лоархІаме хІама да партийни собранеш хан-ханнахьа чакхйоахилга, производства, организаторски а политически а балха лоархІаме дешаш цига шеррен корта болаши дувцилга. Из ишта хилийтара чІоагІа аьттув боалий-[illegible] Малхбузен электрически сетей партийни организаце (секретарь нов. Двегубская). Из [illegible] отчетни собранеш [illegible] № 15 йолча маслозавода партийни организацешка (секретарь нов. Николаев).

Партийни собранеш хандаьнахь йой хьожаш 100 партийни организаце токкам бича гучадаьннад цар лахара 44 мара из гІулакх партийни Уставо дехарча тайпара кхоачашдеш цахилар. Цхьа шо партийни организаце собранешка [illegible] 36 процент [illegible] производственни гІулакхех лаьца да. Бакъда, идеологически дешашка [illegible] процент мара хила [illegible]. Цуа совгІа цу парторганизацешка [illegible] идеологически балха гІулакхаш. Цу тайпара ледарла [illegible] «Севкавпищепромстрой-монтаж» треста № 10 йолча ПМК (хинна секретарь нов. Бородин), «Ремстройтреста» спецуправлене (хинна секретарь нов. Шуренков) партийни организацешка лоха я къахьегама дисциплина, дукха хувцалу кадраш, кхоачашдац балха декхараш.

Дукхача партийни организацеша де, доагІар дац болхлоех бола коммунисташ собранешка шерра дакъа лоацаш хилийтара. Массанахьа йовгІаш йола йоакхо яц толашагІбола болхлой парте хьаэца кийчбара, лерттІа болх бац партийни взыскане йолча коммунистаща. ХІаьта харц баьннараш шийн ханнахьа юха ца тоадар бахьан долаш уж цІенхаштта бехктокхаме оза безача а партера дІабаха безача а оттаву. Духхьал керда партбилеташ хьаийцачул тІехьгІа 83 парте член бехктокхаме эзав, 46 партера дІаваьккхав, цу деькъе 13 саг уголовни бехктокхаме а озав.

Городской партийни организаци бІарча хьайцача 80 процент коммунисташ хІанз массазара партийни поручене йолаш ба. Партийни документаш хувцача юкъа коммунистий хьинар айдара чІоагІа пайдане дола партийни поручене нийса дІа-юха екъар гІулакх кхы а лакхагІча боарам тІа доаккхаш тоадир. Шийна тІадиллача гІулакхацара коммуниста бехктокхам айбара чІоагІа лоархІам болаш хІама да парте членашца еш йола собеседованеши коммунистий отчеташи. Цу хьакъехьа боккха болх чакхбоакх производственно - товарни, контора партийни организаце. Цох лаьца дийцар пленуме къамаьл дьча парте горкома члена, цу контора оператора О. А. Елфимовас.

Цу балха формаех дІахо йодача хана а шерра пайда эца беза къаьст-къаьстача коммунистаща бу болх тоабар духьа.

Пленуме хоадамболаш дийцар боахама гІулакхашта партийни кулгалдара болх дикка тоабе безаш хиларах. Партийни организацеша шоаш из деча хана советски боахамен органашкара доал даккха а ца гІерташ организаторски политически балха методашца гІулакх къоастаделга Іалашде деза цар.

Кадрашца бу болх тоабара гІулакх шерра дийцар парте горкома II пленуме, цхьабакъда цу деша йоагІаш йола йоакхо еш бац цхьайолча партийни организацешка. Иштта, Грозненски бурувдеттача балхий управлене начальника нов. Карнаева гІалаташи кхоачамбоацараши партком кІайлаккхаьа гІертар бахьан долаш из балхара дІавакха везача кхоачаш эттар гІулакх.

ШерагІа пайда эца беза партийни собранешка, партбюрошка боахама кулгалхой отчеташка ладувгІара гІулакхах. Кадрашца партийна хьисапе гІулакх леладелга — из эггара хьалха шоашта тІадиллача гІулакхацара цар бехктокхам айбар. КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленуме белгалдаьккхад, хьано сенах жоп ду, гІалаташ хилийтарахи гІулакх ца деш дитарахи жоп дала дезар малав ховргдола хьалаш массанахьа хьаде деза, аьнна. Из дош шоаш чІоагІа теркам тІаухьайла дола белгалдаьккхар [illegible] Октябрьски УБР партком секретарь нов. Е. П. Павлова.

Кадраш хьахаржарех уж [illegible] парте, правительстве директиваш а, шоаш тІаьхьа соцамаш а [illegible] тІахьожам лоаттабе. [illegible] «Грозненскнефтепроект» [illegible] секретарь нов. Б. И. Гандалоева.

ГІулакх вІашагІехьаккхиле деза тІайпа соцам дукха хьалл болаш. Радиотехнически заводе [illegible] марта бетта хиннача партийни собранеш дийцадар [illegible] продукце [illegible].

Вайна ховш маларра, КПСС XXIV съездо ерригача партийни организацешта бокъо еннай администраце балха гІулакхашта тІахьожам лоаттабара. ХІанз 272 партийни организаце вІашагІъехкай цу тайпара тІахьожам лоаттабеш йола комиссеш. Кхетамца кхоачашду шоай декхараш «Красный молот» заводе, вагонни депо, швейно - производственни объединенес, «СевкавНИПИнефть» институте вІашагІъехкача комиссеша. Цунца цхьана кхы а ІалашдаьДац ерригача комиссеша шоашта тІадилла гІулакх лерттІа кхоачашделга. Из иштта нийслу партийни организацеша цар балха эсала кулгалдеча.

Парте а, хІаьта иштта хІара парторганизаце вахаре а лоархІаме моттиг дІалоац идеологически балха дешаша. Цу балха декхараш хоадамболаш белгалдаьхад парте XXIV съезда, КПСС ЦК Пленумий соцамашка, решенешка, КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева докладашкеи къамаьлашкеи. ХІаьта города партийни организаце къахьегамхошта идейно - политически, интернациональни, атеистически кхетам балара шийн программни документ лерхІ парте обкома X пленума соцамах. Цар дІадехараш кхоачашдара городской партийни организаце дукха тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах. ДикагІа вІаштІехьъяьккхай берригача къахьегамхой а коммунистий а партийни экономически дешара система. Партийни организацеша коллективашка, бахача наха юкъе шерагІа боаржабаьб массово-политически культурно-просветительни болх. Царна лаьрхІа каст-каста лекцеш, политинформацеш, беседаш, хаттарийн жопийн сайренаш, дагахьара журналаш, конференцеш, улицай цІейш, юртарча парторганизацешца цхьана доттагІала деноши кІираши чакхдоах.

Бакъда, цох кхоачамбаь Іе йиш йолаш дац гІулакх. Идейно-политически, интернациональни, атеистически, тІемапатриотически, къахьегама кхетам луча кхоачамбоацараш хиларца дувзаденна да болх дог ца лазаш хьабеш, къахьегама а производственни а дисциплина телхаш, социалистически доалахьен тІаккхувдаш, тІехдаьха малараш мелаш, общественни порядок телхаеш йола моттигаш кхы а кІезига ца хилар.

Цу дерригне вайга хьагойт КПСС обкома X пленума решенеш кхоачашъяра чакхйоаха мероприятеш дукха яле а царех хьабоала пайда хайра боацилга. Цо партийни организацешкара дІадех къаьст-къаьстача сагаца болх белга дикагІа вІаштІехьдоаккхилга. Из гІулакх ІалащделгІа тийша хургда идеологически кадраех. ХІаьта из цІаьккхазва а белгалдаьккхад «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржарех царна кхетам бакарех балхах» болча КПСС ЦК соцам тІа а.

ХІанз керттердар, цу соцамца хьалхле а лелаеш, парте горкомо, райкомаша идеологически болх кхы а лакхагІча боарам тІа боаккхаш тоабелга, цар шоай балха Іилман [illegible]

[illegible] 1975 шера май бетта советски халкъо фашистски Германи эшаь 30 шу дизара юбилей езаьлга, РСФСР а, ЧИАССР а Лакхехьарча Советашка хоржамаш дера, КПСС XXV съезда толамца моттигерча [illegible].

Дийнача дешах лаьца шерра соцам тІаийцар пленуме.

КПСС горкома II пленума решенеш кхоачашъяра дакъоса хоам бир парте горкома секретара П. Н. Громова.

Пленумах балха дакъа лаьцар КПСС обкома бюро членаш Р. В. Вахаева И. Н. Семенова.

С. МАНСИГОВ.

ПРИБОРАШ — ТРАНСПОРТА

МОСКВА. Дзержински цІерагІча Лосиноостровски электротехнически заводо арахец машинаькъагІа лелача транспорта кхерамзле Іалашъеш йола оборудовани, диспетчерски службашта эша аппаратура, лелача поездий буксаш йІоакъеннайий хойташ йола прибораш, автоматически полуавтоматически билеташ доххара йола системаш — уж ерригаш а, хІаьта иштта болх дика беши эксплуатаци еча хана паргІатеи йола оборудованеш а предприяте дІаухийт вай мехка дерригача машинаькъашка. Цо иштта кхоачашду Куба, КНДР, МНР, ПНР, Сире, Финлянде, Гвинее; Турце, кхы дукхача мехкий заказаш.

СУРТА ТІА: Резакова Галина, ОТК контролер. Цо толамца кхоачашбу транспорта эша чоалхане оборудовани дика яьйий хьожаш беш бола болх.

Б. КЛИНИЧЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

ШоллагІа технически хьажар

Ховш махиллара укх шера октябрь бетта транспорта шоллагІа технически осмотр йир. Движене кхерам кІезигбарен транспорта хьал дикагІа хилийтарен духьа баьб правительства из соцам. Цхьаьца бола автомобилисташ наггахьа керттерча даькъе технически осмотр хулача хана мара хьажац шоай машинашка. Транспорта технически хьалага иштта мара ца хьажар, цхьаккха тайпара ла мегаргдолаш дац, къаьстта пассажираш дІа-хьа кхувла транспорт из яле. Цудухьа шоллагІа технически осмотр йир автомобилашта, автобусашта, таксешта, нах дІа-хьа кхувлара йолча ерригача транспортни средствашта.

Осмотре хулача хана къаьстта чІоагІа хьежар пассажирски автобоахамашка. Из кхетаде хала а дац. БІаьсти эггара хьалха хиннача периодически осмотро хьахьеккхар пассажирски боахамашка во кийчо яьлга. Транспорт воча хьалашка яр культура министерства гараже, 1572 автоколонне, Назрановски трикотажни фабрике, Гудермесски, Малгобекски, кхыча автобоахамашка.

Транспортни коллективай кулгалхоша иштта ледара гІулакх леладар бахьан долаш мухьаш дІа-хьа дахьара а пассажираш дІа-хьа бигара а план кхоачаш ца еш йисарал совгІа, транспорт технически лерттІа ца хиларах хулаш йола авареш а совъювл.

Во хьал долаш я Ножай-Юртара автомобильни парк. Цудухьа дукха наькъа-транспортни авареш хул.

Иштта, Кирова цІерагІча колхоза водитель Байтуев доагорасмазочни материалаш я вахийтар тормозаш технически лерттІа йоацача машинаца. Из ховш вар колхоза механик Агамирзоев. Цхьабакъда, цо шек воацаш путевой листа тІа кулг а яздаь задани кхоачашъе вахийтар из. Машина технически кхоачамбоацараш доахкаш йолга ховшешхьа а цу наькъа нах чуховшабир Байтуева. Айеннача моттиге тІайоалаш автомобиль кІалтІар а яьнна вив сага хала човнаш хилар.

Водителаша дисциплина лораяра, цар шоай декхараш кхоачашдара автобоахамий кулгалхоша йоакхо еш ца хилара тешал деш да автомобилаш воча технически хьале хилар.

Ноябрь бетта Орджоникидзе цІерагІча колхоза шофера Чадаева яьча аварех кхо саг вийра, шиннена хала човнаш хилар. Авари хинна хьалаш техкача гучадаьлар шофер Чадаев 1959 шера денз медицински осмотрагІа чакхваьнна ца хилар. Из бокъонагІа цхьанна тайпара доагІаш дац. Автомобиль сага кхераме я, цудухьа цун руль тешамеча кулгашка хила еза. ХІара пхе шера медицински комиссегІа чакхвала декхарийла ва хІара водитель.

Дукха ха йоацаш яьча проверкагІа гучадаьлар ворхІ автомобилах укхаза пхиъ балха пайдана ца хилар.

Кхы дикагІа лелац гІулакхаш Советски, Веденски, кхыча районашка.

Укх шера транспортах бола кхерам кІезигбеш цхьаькха а соцам баьб правительства. Цу соцамо автобоахамий кулгалхой декхарийла бу водителий рейсе арабалалехьеи рейс яьчул тІехьагІеи медицински осмотр вІаштІехьъяккха. Укх шера автобусаши грузови автомобилаши медицински аптечкашца, цІи йоаеча устройствашца, аварийни соцаяра знакашца Іалашъе еза.

Цхьабакъда, из гІулакх чакхдаккхар ледара лел автобоахамашка.

Овлангара хувца еза технически тІахьожама, кхетам балара балха методаши формаши. Коллективашка къаьстта теркам тІабахийта беза кадраш дІа-хьа хьожаяра, движени кхерамзле хилийтара общественни тІахьожам лоаттабеш йола комиссеш вІаштІехьъяха еза.

А. КУРИЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР МВД ГАИ воккхагІвола автоинспектор.

ДЕГО ХЬИЙХАЧА ТАЙПАРА

Тха районе идеологически болхлой боккха эскар да. Хьалхарча мугІарашка уттабу оаха болхлошта, механизаторашта, гІулакхерча наха юкъе боккха кхетама болх беш, шоашта тІадилла декхараш дизза кхоачашдеш бола пропагандисташ.

Дукха дІайха дешаш ала доагІаш я Пролетарски бархІ шерарча школа директор, 30 шера коммунист йола Бритикова Нина Сергеевна. Даим елаеннеи безамеи йолча цо кІаьд ца луш дувцаргда школа гІулакхех, новкъостех, хІама кІоаргагІа довзара тІаккхувча шийн дешархоех. Школа директора декхараш кхоачашдаь Іац из. Цо лу исторе урокаш, кхоачашбу бехктокхаме общественни болх — пропагандист я из. Цул совгІа из кхоаю цІагІара гІулакхаш де а. Уж дерригаш гІулакхаш цхьана тарде ха корайоагІа ханна зІамига йоацача цу кхалсага.

Дукха ха йоацаш со хилар цу школе. Ди сайрангахьа лестадар. Занятеш чакх а яьнна цІадолхаш дар бераш. ХІаьта сои Нина Сергеевнаи учительски дІачудахар.

— Сох пропагандист мишта хилар яхий Іа? — аьлар цо. — ХІанз бокъонца дага дагІац сона из мишта хилар. Цхьабакъда тІема шерашка се пропагандист хиннилга-м хов сона.

Нина Сергеевнас хьабенар хален сийдолаши никъ ба. 151 яхача ше къаьсттача зенитни дивизионаца цхьана Грознера яьнна Венгре столице — Будапеште кхаччалца тІема никъ баьб цу кхалсаго. Фронте замполит яр из. Нахаца дукха кхетама болх бе безар цун. Цу бирсача деношка Іоаяь опыт я Нина Сергеевнайна хІанз накъайоалар.

Цхьа шийн тайпара тайжа, безаме оаз я школа директора яр. Цунга ладувгІаш хеталу, сенах тешам бенна хиннайхьогІ, тІема хана берашха йоІ мара ца хинна из кхалсаг фашистел вай котдаргдолгах? Цунна шийна яйнай хало, наха зза бала, йохаяь городаш, юрташ. Цу дерригнех хьахиннача бохамо, эгІазлово низ лора вай салташта фашистски гІаьрахой эшабе.

1945 шера февраль бетта, Венгре столица мукъаяьккхачул тІехьагІа ленински парте членалла дІанийцар Нина Сергеевна. Цу хана денз шийн гІулакхаш, шийн уйлаш партеца, халкъаца нийсъеш къахьегаш хьайоагІа коммунистка.

ХІаьта, пропагандист ше хиларах тарра, Нина Сергеевна дика кийчлу занятешка, ладувгІараша кхетаергйолча тайпара моллагІа тема дІайовзийта хов.

— Тха семинарски группе 16 хьехархо ва, — дувц пропагандиста. — ХІанз оаха Іомаю «Пролетарски интернационализмахи вай замахи бола марксистско - ленински хьехам» яха тема. Ала деза, беррига хьехархой занятешка дика кийчлулга. Цар язъю рефераташ, шоай де деза къамаьл айхха дувз моттигерча фактаща. Дика кхеташ хиларца белгалбаха беза хьехархой М. Шаповалова, Р. Савина, Н. Циндрина, З. Зубарева.

ЧІоагІа дог гІоздоал Нина Сергеевнай ладувгІарий кхетам лакхлуш хиларах. Хьехархоша шоаш еш лекцеш, къамаьлаш ду совхоза болхлошта хьалхашка.

Ше пропагандисталла болх беча дукхача шерашка йоккха библиотека Іоаяьй цо шийна. Кхетамца пайда эц Нина Сергеевнас политически методически литературах, лаьрххІача папка юкъе лелаю газеташ тІареи журналаш тІареи хьаьаьха шийн балха эша материалаш.

— Занятеш йоагІача тайпара яра, — шийн дагадар дувц пропагандиста, — боккхача лоархІаме да царга дика кийчвалар. Дика кийчвалар яхилга да, литература доашхаш дешар, материалаш Іоаяр, царех нийса пайда эцар.

Опыт йола пропагандист ше яле а, цІаккха а занятешка йодац Нина Сергеевна хьалхагІе оттаяьча планагІа кийчъенначул тІехьагІа мара. План оттаеча хана цо Іомаю программа, материалаш еш, белгалду дувца деза керттера дешаш.

Аьттув балба хьа, Іа беча беркатерча балха тІа аьнна ловца боккха лов Бритикова Нина Сергеевнайна.

Р. ЗОЛОТАРЕВА,
КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

БРИГАДО СИЙ ДЕШ

ТІеххьарча шерашка Нохч-ГІалгІай цементни завод, Чир-Юртара поселок хьалъеча белгалъяьлар Нохч - ГІалгІай гІишлошъяра управлене СМУ-3 коллектив. Шоай дикача гІулакхашца ерригача республике бовзаш ба цу организаце къахьегаш бола Довлетбиев Рамзан, Пирогова Александра, Накаева Маржан.

Иштта цІи хеза болча гІишлонхошта юкъе, цар сийдеш, лоархІаш, къахьегаш ва отделочникий бригадир Успанов Баудин.

Цхьайтта шу хьалха вера Бауди СМУ-3 балха. Дика къахьегаш, гІишлонхочун говзал йизза караерзае гІерташ дІаболабир цо шийн болх. Цхьаькха а дар Бауди белгалвоаккхаш; духхьал шийн болх баь ца Іеш, новкъосташта эшшача гІо деш, общественни вахара юстара ца вувлаш вар из.

Массехк шу да отделочникий бригада из керте латта.

Шоай бригадира чІоагІа сий деш, цо аьнначунга ладувгІаш ба бригадера болхлой.

Бригаде къахьегаш духхьал кхалнах ба. ТІатеІІа къахьегарча шоай сий айдаьд Мудаева Зазас, Нахаева ТІауса, Астамирова Яхас, Ильясова Раисас, Музаева Румана, Дудаева ТІаусас, иштта кхычар а.

Говзача организатора Успанов Бауде кулгал а деш даьхача толамех коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цІи еннай цу бригадана. Социалистически яхье массаза а хьалхара моттиг йоах бригада коллективо.

Успанова бригада коллективо толамаш дахара цхьаькха бахьан да — дикагІйолча методах пайда эцаш бу гІишлонхоша болх. Иштта, дукха ха йоацаш Москве ваха цигарча гІишлонхой балхагІа кхийтта цІавера Бауди. Шоай балха юкъе накъададргдола дукха керда хІамаш дийцар шийн новкъосташта бригадиро.

КхоалагІча квартале даьхача толамех районни Сийлен Доска тІа дІаязъяьй СМУ-3 коллектив.

Цу толама юкъе доккха дакъа да отделочникий коллектива а.

Производственни декхараш массаза а тІеххоачашдарах, бригада коллективо кхетамца кулгалдарах деза совгІат: Октябрьски революце орден еннай Успанов Баудена.

Т. ДИКАЕВ.

ДІАЯХАЧА ЗАМАН ЗУЛАМЕРЧА ГІУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ИЗ ХІАРАНЕ ГІУЛАКХ ДА

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома X пленуми парте райкома XV пленуми хинначул тІехьагІа холуш тоабаьб Назрановски райисполкомои къахьегамхой депутатий юртий Советий исполкомашеи дынах тешача наха юкъе беш бола кхетама болх.

Из боккха болх бара вІашагІа а екха болх беш я Іилман атеизмах йола Советаш. ХІаьта юртий Советашка вІашагІа а екха чІоагІъяь я дынах дола законодательство кхоачаш мишта ду хьожа комиссеш. Цар балха лостам тел райисполкоме вІашагІъеллача координационно - методически Совето.

ДІабахача бетта цу Совето техкар района юртий Советашка вІашагІъехкача комиссей болх, цига цо белгалдаьхар цар балха тІа дола кхоачамбоацараш, болх тоабара де деза гІулакхаш дІаяьлар, керда обрядаши традицеши юкъейоалаяра рекомендацеш елар. Из болх баь Іац методически Совет. Цо ладувгІ юртий Советашоа шоай баьча балхах еча отчеташка.

Иштта, масала, дынах дола законодательство кхоачашдарах координационно - методически Советага отчет елар Наьсар - Кертерча юрта Совета исполкомо. Дынах долча законодательствах дувцаш граждании сходаш яьй района массе юрташка. Сходашка гулбеннараша дІакхайкадир дІаяхача ширача замах юхедиса нийрча гІулакхаш вайнаха юкъера дІадаха дезаш хилар, заманца гІа бахара цар воккъарле елга, зуламера гІулакхаш царех доахкилга.

Района къахьегамхоша чІоагІа тамаш еш бІеха гІулакх да ТІой-Юртарча Гадиев Мухтара карагІдаьннар. Шийн нанас ваь воша вер бахьан долаш лаьца ваьлла 12 шу а даькка ше цІавеначул тІехьагІа юха а зулам дир цо. Шийн пхи воІ шийна тІехьа а оттаваь, шийн веший воІ Гадиев Яхьъя волча чу а ваха гера дийттад Гадиев Мухтара. Цу довна юкъе топ кхийтта ши чов яьй 7 шу даьннача кІаьнка, хала чов яьй Яхьъяйна, цун вешийна Мовлена. Из зулам дарах советски судо доагтІаш дола таІазар даьд Гадиев Мухтаран цунца хиннарашта.

Наха юкъе боккха атеистически болх бу парте райкома вІашагІъеллача лекторски группо. Цунна юкъевоагІа бехктокхамерча балха тІа вола 75 саг. Атеистически болх бу «Знание» яхача общества районни отделене 57 лекторо а. Духхьал укх шера цар йийшай Іилман-атеистически тематиках йола 198 лекци, царех 35 лекци наьна меттала а йолаш.

Районе дикка тоабаьб бахача наха юкъе правови пропаганда яра болх а.

Дынах тешаш бола нах зерат де «езача» моттигашка ухаргбоацаш а боккха болх бу районе. Цу гІулакха хетаьча совещанешка дакъа лоацаш хул юртий Советий исполкомий председателаш, боахамий, предприятей, организацей кулгалхой. Цига дувц «езача» моттигашка зерат де болхача наха автотранспорт ца яларах, хІаранена тІадожаду дынах тешача наха юкъе, къаьстта а дына даьшта юкъе кхетама болх белга.

Цу тайпара къамаьлаш даьд Кунта-хьажий хьаьрагІа болча мурдий тхьамадашца Эльджеркиев ГІадал-ВоахІапаца, Харсиев Махьмадаца, БатІалхьажий мурдий тоабашта керте латтача Оздоев Саьлмарий Махьмадаца, Тимурзиев Жанчора Махьмадаца, Аушев Зоврбика Асхьабаца.

ТІой-Юрта болх беш яр «Кунта-хьажийн» «Дени-Шейхеи» мурдий тоабаш. Цу тоабай тхьамадашца Яндиев Керамий Бексолтаца, Дзауров РаІасий Іаьлийца, Зурабов ГІайрбика Мухтараца, кхычарца боккха кхетама болх баьб. Иштта болх баьб района кхыча юрташка а.

Боккха кхетама болх бу коммунистически дог-уйла долаш, дІаяхача ширача замах юхедиса дына гІулакхаш ца доахкаш тІаккхувш йоагІа къона тІехье хьалкхеяра йолча Совето. Района школаш дикагІа пайда эца яьннай беседаш яр, тематически сайренаш яр санна йолча кагирхошта атеистически кхетам балара беча балха формаех.

Коммунистически дог-уйлаша кагирхой хьалкхебара болх хетара дика вІаштІехьбаьккхаб город Назранерча № 1 йолча юкъерча школеи Наьсар-Кертерча бархІ шерарча школеи. Дешархошца укхаза яьй «Лаьтта вахар хьахиларах», «Космоси дын» яхача темах йола беседаш. Дынах доала зуламаш дика хьагойташ беседаш яьй ТІой-Юртарча сайрийнарча школе, Буро-КІаларча юкъерча школе, Аьлтий-Юртарча бархІ шерарча школе, Пхьилекъонгий-Юртарча юкъерча школе, кхычахьа.

Масала, Пхьилекъонгий-Юртарча юкъерча школе хІара бетта кхоалагІча оршот дийнахьа къоначча атеиста ди хул. Цу дийнахьа дешархоша арахец «Уголок атеиста» яха газет, кхы мероприятеш чакхйоах.

Атеистически мировоззрени хьахул дешархой естественни Іилмай, исторе, математика лардаш Іомаеш а. Дешархошта атеистически кхетам балара гІулакха боккха болх бу школаша берий дьшца-ноаношца. Духхьал укх шера цу тайпара 3 юкъара собрани яьй даьшца - ноаношца, района викалаша дакъа а лоацаш.

Уж собранеш хиннай укх темаех: «Дешархой коммунистически дог-уйла долаш хьалкхебарах», «Бераш хьалкхедара дезалеи общественностеи болча лоархІамах», кхыяраш.

Бахача наха юкъе атеистически болх бара доккха гІо ду политически дешара системо. ДІадахача шера 6 семинарски группе Іилман атеизма проблемаш Іомаеш хиннав 200 гаргга саг. Цу массане кийчйир коллективашта хьалхашка къамаьлаш дара йола рефераташ. Ше пайдане хилар хьахьекхар лектораша - атеисташа, юристаша, медицински болхлоша дакъа лоацача кинолекторе а.

Бахача наха юкъе беча цу боккхача балха тІаьхьожам лоаттабеш ва райисполкома председатела заместитель, координационно - методически Совета председатель М. Аушев.

— Наха юкъе беш бола атеистически болх тоабари дынах дола законодательство кхоачаш мишта ду хьожаш дикагІа тІахьожам лоаттабари бахьан долаш холуш да районна къахьегамхой кхетам лакхбалар. Из болх мабоагІара вІаштІехьбаьккхача юрташка хьалха санна вІашагІъетталаш дына тоабаш зераташ де. Цу гІулакха белгалъяьккха йоагІаш я Наьсар-Кертерча юрта Совета, Назрановски горсовета комиссеш. Вай юецача юрташкарча наха лаьрхІад эхь дола гІулакхаш юкъера дІадаха. Цар вІалла а могадеш дац маьре йодача йоІах урдув доаккхилга. Цхьабакъда, массанахьа дац из иштта.

Дынах дола законодательство кхоачашдара гІулакха эсала бола болх бу Пхьилекъонгий-Юртарча, Яндарерча, Буро-КІаларча, Дошлакъий - Юртарча юртий Советий комиссеша. Масала, Пхьилекъонгий-Юртарча Совета секретара Котиев Ахьмада магаззар комиссе баьча балхах дола цхьа документ хьакъокха, шоаш чакхъяьккха цхьа мероприяти хьажа. Цудухьа шоашта ловча тайпара лелаш ба цигара дына гІулакх дераш.

Лакхе белгалъяьхача юртий Советий председателаша Р. Добриева, В. Чаплыгина, К. Гагиева, М. Цолоева кхы а дукха гІулакхаш де дезаш ба бахача наха юкъе беш бола атеистически болх тоабара, дынах дола законодательство кхоачашдара цІенхаштта тІахьожам лоаттабара.

Ховш ма дий, Долакха-Юртарча наха шоай сходе дІаяхача ширача замах юхедиса нийрча, во гІулакхаш цІендаь дІадоахаргда аьнна сопам тІанийцалга. Цу хьакъехьа укхаза кІезига даьдац укх тІеххьарча хана. Хьалха каст-каста хоза хиннача мурдий зикара оаза меттел, хІанз укхаза хІара денна хаза йиш я пандара ашара оаз, мехкараша доахача иллей оаз. Иштта ширдаьнна, зуламе гІулакхаш вай чІоагІагІа юха ме гох котдувлаш даржаргда наха юкъе дог гІоздоаха сийрда гІулакхаш. ХІаьта из массанахьа а вай иштта хилийта гІерте, кхоачам баь Іе йиш яц тахан деш долчох. Керачун гІехьа тІагІерттара къовсам лоаттабеш хила веза юртара хІара коммунист, депутат. Цу лоархІамерча гІулакха юкъе хьинарегІеи цІенхаштгагІеи дакъа лаца декхарийла я культура учреждени. хІара советски саг

А. САГОВ,
тха собкор.

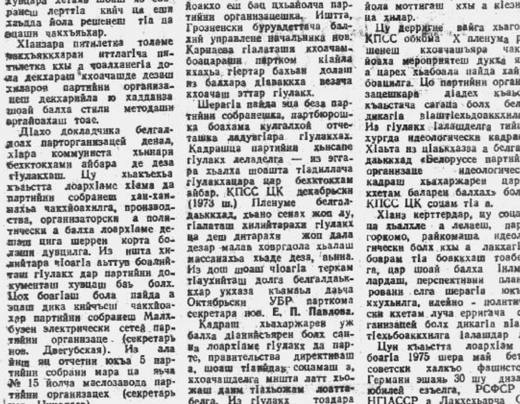

ЗАПОРОЖЬЕ. Болх бе йолаеннай КПСС XXIV-ча съезда Директивашка хьежжа хьалъеш йолча Днепрогэс-2 хьалхара гидроагрегат. Цун мощность 103,5 эзар киловатт я. Укх шера планагІа болх бе йолаялийта лаьрхІача шин турбина меттел болх беш хургья кхоъ керда турбина. Мощность 900 эзар киловатт йола станци хьалъяь яргья 1975 шера.

СУРТА ТІА: станци хьалъеш бола хьалха латта гІишлонхой (аьрдехьара аьттехьа) звеньевой Н. Кныш, бригадир А. Гейко, электросварщик - верхолаз В. Силенко.

А. КРАСОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
ЛтІа оагІ, 17 декабрь, 1974 шу.

Коталон 30 шу дизарга

БОКОВ Ахьмад

ВЕТЕРАН

ДУВЦАР

Са тоссаш догІа а дийлха шийлон тІунон яр Іуйре. Сагала, бІаьстан юххье хи тІа гІолла бода кагбенна ша санна шортта шерша кегйенна морхаш яр, малх цкъаза дІаалачкъар морхашта тІехьашка, тІаккха Іиндоргlа дужар гІалийна тІа, дукха юкъ ца йоаккхаш юха а сийрдайоалар, малх а асфальта тІа догІо дитача Іамилгаш чу хьагучабоалар. ТІаккха догІо дувчаьяча гаьний гІанаш маьлхага делаш санна хетар.

Йоккхача улица саьгга латтар со, такси кхетарга хьежаш. Машинаш тІехлелхар: «Волгаш» а, «Москвичаш» а, «Жигулеш» а, бакъда, такси гучаялацар царна юкъе, цу Іуйрийна таксомоторни паркера ара а ца яьлча санна, е ерригаш а цхьан наькъа дІаяхача санна.

Эггара тІехьа а юхасецар цхьа «Москвич». НиІ хьа а йийлла, эрсий меттала йистхилар лехкаш ваьгІар:

— Мича ваха веза хьа?

— Автовокзале, — жоп делар аз.

— ХьатІаха, — аьлар цо хамаьршша.

Со тІа а хайна машин йолаелча тІатехар: — Со водача вовкъа я из-м.

Машина че нигале пхьегІа мо цІена а къегаш а яр. Гуш дар дас цунна дика Іунад делга. Машина да ха яха саг вар. Муаш доахкаш санна хобаенна яр цун басилгаш а хьажаюкъ а. Велакъежача кхы а доккхагІа хеталора уж. Бакъда, юхьмараш елакъежача а бІаргаш чу, кІоаргга сагото а гІайгІа а юсар цун, дІатІахьежача уж сийрдадаьлла санна хете а.

— Машин-м цІена лелаю Іа, — аьлар аз, гонахьа а хьежа, йист ца хулаш вагІа тоам ца хеташ.

— ЦІена лелае-м хала дацар, тоае хала хул. ТІехьтІехьагІа халагІа. Шераш дІадолх, къалуш латт. Хала дале а ца тоайича а ялац. ГІаш лелалац, ког бац.

— ТІем тІа бисаб? — хаьттар аз.

— ХІаа. — Йист ца хулаш цхьа юкъ яькха аьлар: Ког-м хІама дацар, кхычар дегІамаш а дисар чига-м...

Йист ца хулащ сецар из а со а.

ТІем тІара цІа ца боагІаш бісса сайна бовзараш дагабехха вагІар со. Цунна а беха хургбар-кх уж дага.

— Автовокзалера мича ваха веза хьа? — хаьттар цо цхьа юкъ яьлча.

ДІааьлар аз.

— Со пионерий лагере вода, — аьлар цо. — ЙиІий воІ цига мишта лел хьажа.— Цхьа безаме юхьмараш сийрдаяьлар цун, морхашта тІехьашкара гучаиккхача маьлха сердал цар тІа ловзаяьлча санна. БІаргаш а даьлар сийрда, бакъда кІоаргга цхьанахьа саготони гІайгІани боадойисар. Хозза тоавенна, маьлхе ваьга, дІадваха вар из... — Мищутка, — ях аз, — миштай хьона укхаза. Дика я йоах. Цхьа кІира да со цига хинна, хІанз юхавода. Саготлу из ца гуш, каст-каста ухаргвар, лагера тІабехкачар ма аха йоах... Бераша цІенга сатосс йоах. ХІаьта Мишутка-м тІехьа а велханзар со цІавоагІаш. Дедушка, юха маца воагІаргва хьо-м, хаьттар...

КІаьнк хІанз шийна духьала латташ санна вела а къежа, радиоприемника вординг дІахьовзайир цо. Йиш йолаелар, цунна тІехьа цхьа гІайгІане маІача сага оаз а:

...Просыпаемся мы
И грохочет над полночью
То ли гроза,
То ли эхо прошедшей
войны.

ЦІаьхха сецар машин. Кона ши кулг ІотІа а дилла, йист ца хулаш, кІирвенна хьалхашкахьа дІахьежжача вагІийсар машина да.

— КІеззига латтаргда вай,— аьлар цо, — хьо сагота вале а. Бехк ма билла...

— ХІама дац, — аьлар аз, — кхувргда са-м.

ВІаший йист ца хулаш валега ладувгІаш цхьа юкъ яькхар оаха. Тхьовра юххьанца ваьггІача бесса вувла а венна, хьалхашкахьа дІахьежжача вагІар из. Фу гора-теш цун хих дизача бІаьргашта цу хана, сен уйла, хьан гІайгІа йоссаьяр-теш цун дег чу илле дешаша?

...И грохочет над полночью
То ли гроза,
То ли эхо прошедшей
войны...

Ший дегІа тІемо даь сахкат, шоай дегІамаш тІем тІа дитараш — уж хургда-кх аьнна хетар сона халонаша тийса цун дог делхадер.

— Бехк ма билла, — аьнна кисара хьалдаьккха бІаргех йовлакх хьекхар цо. Хала да сона, цу иллега ладувгІа.

— Илли гІайгІане да, — аьлар аз. — ТІемо даь зе дагадохийташ...

— ТІемо даь зе... — шортта корта оагабир цо. — Са дегІа даь Іензар из зе. Дега, сина цир. Юхxе гІолла ког боачаш цІавар-м хІама дацар, ла йиш йолаш дар... Атта-м из а дацар... Хала чов хинна. ара юккъе аллийса, цІийна Іовдавенна, сакхетам чу воацаш кхоачавир со медсанбате. Цигара госпитале. Хача яр операци, дукха иллар метта, варгий-те аьнна хеташ. ЦІагІа хацар цунах хІама, сенах ховргда из, аз яз ца дича. Мича, мишта йздеогда Іа са юрт а, ерригa Ставрополье а фашисташа дІалаьца хилча?

— Доккха са даьккхар цо, тІаккха кІаьдача оазаца аьлар, — се бахьан долаш дахаш аз доккха са. Со-м дІалел, наччахьалкхено пенси тел, машин еннай... Из бахьан долаш аз массаза а баркал а ях... Сай сахкат дац сога доккха са доахийтар...

Со йист ца хулаш вагІар. Хоалора сона шийна чІоагІа Іаткъачох, хІанз а Іаткъаш долчох дувца цунна ловш хилар. ЙоагІа-кх цкъаза иштта минуташ: моллагІа шийна Іоткъам беш, шийга бала бахьаш дола хІама кхычоа дІа ца дийцача саг дего ца вуташ. ДІадийцача аттагІа хургдолаш санна, бала байлургболаш санна хеташ. Цу минуташка дувца, ала дезад цунга, хаттар де а эшац. Ше хьадувцаргда цо...

— Селхан, сарахьо, автобазе вахавар со, — аьлар цо дІахо. — Сайна вовзаш вола цхьа механик машинага хьажийта. Дика вІаштІехьа хетац сона укхан цхьайола оамалаш. Даьтта а сов дукха дуъ. Конторера хьаара а ваьна коанаІаргахьа волавелар боккха кера кІудж а болаш вІамгсаг.

— Михаил Григорьевич! — аьнна, тІехьакхайкар цунна цаІ. Юхасецар из. Цунна бІарахьежжача латтийсар со. Ха-м хов сона из сайна дагалаттар воацилга, хІаьта а... ТІаккха хІанз из илли... Бехк ма биллалахь аз машин соцаярах... Хьо-м сагота ма хургвий... Машин лотас дагахьа дІоагІа хьахьовзадир цо. Цун кулга тІакхайдар со.

— Кхувргда са-м... Хьадувца, — аьлар аз. ХІанз сона дІакъаста лацар цунгара бала ца хайча.

— Мегаргда, долххашехь...

— Машин йолаялийтар цо. ТІаккха сона хьабІара а хьежа аьлар:

— ГІайгІане истори да... Хьанна эш из...

— ХІама дергдац... Хьадувца...

Йист ца хулаш цхьа юкъ яькхар цо, дувца кийчлуш санна.

— Цу хана,госпиталера со араваьлча, гІаьххьа Ставрополье а еррига Кавказ а фашистех ІоцІенъяь яьнаяр. ГІадвахар со, хаьн миІингера деиз ког беце а тІаьнкІал гІажамаш ехка мара дІаволавала йиш еце а. Кастта бІаргагургья Валя, бІаргагургеа сай ши воІ: Мишуткен Сережкен! ГІаьххьа школе ваха ха хьатІакхаьча вар вІамагІвар, воккхагІвар, Мишутка-м школе уха ши шу а дар... Цу шера, фашисташа юрт дІалацар бахьан долеш, деша йиш йоацаш висавар шаккхе а. ХІаьта а школа коара хьавоалаш вацар йоах...

Шийло мух а хьекхаш, юкъера цкъаза малх хьа а къадаш, кІал хотта а болаш ди дар со цІакхаьчар. Валя коа яр. Фу деш йоаллар хац сона. Сов гІадвахарах туьлавелча санна вар со. Цхьан юкъах лоаца а енна йисар из, тІаккха я а ена сона мархІаххийтар, елха а елхаш. Из хьамархІа а елла букъа тІа гІолла кулг хьекхар аз, тес гІерташ. Сай бІаргех Іоуха хий а ца зувш. ХІаьта из сона наькха тІа корта а билла етталора.

— Ма елха Валя, ма елха, — яхар аз. — Дийна ма вий со. Дийна хилча ког бацар аьнна-м хІама дац... Мичад вай бераш? ТІаккха мухь баьлар цунга:

— Гришенька! Лоравалазар сога вай ши кІаьнк!

— ХІай?! — аьнача висар со.

— Вац вай ши кІаьнк! — яхаш, мухь бетташ елхар Валя. — Вий гІойла фашистех!

— Мишта? Валя! Мишта?...

Цхьа юкъ яьнача гІолла кІеззига ший са меттадеча хьадийцар Валяс из мишта хилар...

Машиннаькъа переезда юхxе сайцар тхо. Багажника чура хьа а ийца сигарета лотайир цо, сога а хьакховдайир, озаш вац, баркал хилда аьлар аз.

— Гурахьа хиннад из. Школа коа ловзаш хиннаб уж цу дийнахьа, ахыча берашца. Деша ухаш хиннабац. Школах казарма а яь, цу чу Іеш немций хиннаб, — Шортта дувцар цо, юкъ-юкъе гІаьленах кІур а боаккхаш. — ЦІаьхха кхо-виъ немций салте тІавенав, гобаьб бераштa. «Долле хьалха», — аьнна, команда еннай, дийцача наха санна. ХІама мича даьд оаха, лайза мара мичад тхо, — аьнад бераша.—Кхы ловзаргдац тхо укхаза, чудахийта тхо, — аьнна, дехар а даьд цхьанне-шинне. ХІаьта цхьабараш-м вІалла шек боацаш болхаш хиннаб, моастагІаша бокххийчарна санна, топаш тІа а лаьца шоаш дІабугаш доккхал а деш. Ха-м хайнад из Валяйна, юртах ара а бахалехь. ОарцагІ а яхай. Из а яхай, кхы ноаной а бахаб. Фу дергдар цар, фу хургдар цар оарцах? Дехар а даьд, бийлха а бийлхаб. Оакхараштa дІахезадац. Топий юхьнгаш а Іетташ, бераштa дІасаргабуташ а хиннабац. «Мама, ма де царга дехар», — яьхад са воккхагІчо, Мишуткас. Юрта староста а вар йоах кхалнахага цІогІа хьекхаш:

— Іовдалаш, юхадовла!, ЭгІаз ма бига уж. ХІалакдайтаргда оаш шоаш а бераш а. Цхьанахьа болх бе юга хургья шун мераІургаш, сарахьа чуйоахкийтаргья... Юхадовла!

Кхалнах юхабаьннабац. Юртара дІаарабаьннаб. Цигга совцабаьб шин салтечо топаш тІа а лаьца. Вожаш кхоъ дІавахав бераш хьалха а лаькка. ВорхІ кІаьнка — герзах кийчвенна кхо салте. БІарг ма кхоаччаш гаьна баьлча, наькъа юстара даблар йоах бераш. ТІаккха, цхьа юкъ яьнача гІолла лаьтта урагІьаха даьлар йоах цигахьа... Делхача минай таташ а...

Кхы йист ца хулалуш сецар на. Переезд хьа а йийлла тхона хьалха лаьтта машинаш йолаелар. ХІаьта тхаяр латташ яр. ТІехьа тІайоагІараш улув гІолла тІех а лелхаш дІахьалхаювлар. ЦІаьхха пабарах ваьлча санна, корта хьалтессар цо, тІаккха машин йолайлийтар.

— Вай даха дезнига дицденнадар сона, — бекказо согахь хьахьежар из. КІеззига дІахо даьлча, аьлар:

— Цхьан каша дІавеллавар ворххІе а. ХІаьта иттех шу хьалха, Коталон Ди дездеча хана, доккха памятник дегІад юрта юккъе, тІема шерашка байнарий цІераш тІа а йолаш. Уж-м дуккха а ба, кертера коге даллалца памятник а дІалаьца. Са Мишуткен Сережкан а ба царна юкъе. ХІара бІаьсти, Коталон Ди дездеча хана вода со цига, тхоай юрта. ХьалхагІа цхьана ухар тхо, со а Валя а. Из къаьстар сох. Динъ шу да сина. Цу хана, бераш доадича денз дега леткъаш яр из, цу лазаро дІа а йихьар. ХІанз се цхьаь ух со. Цкъаза Таняйца. Сай йоІаца. ЙоІ я са, тІем тІара цІавеначул тІехьагІа яь...

Памятника хьалхашка дІа а этте цунна юхе йоагача цІера аланна бІара а хьежаш латт со. Дуккха а. Хеталу сайна гуш бар цІера ала а боацаш, михо ловзабу Мишуткий кера кІудж болаш санна... ХІанзарча Мишуткий корта-м баьде бос болаш ба. Ше а ва хьатаро. Даьна тара лест...

— Хьа йиІий воІ ва из, — хаьттар аз.

— ХІаа. Танюшай. Ираз долаш гІоза хургда меттадар сона цун маьрел, цун вахар. Гуйран юххьера дийкха сийрда деношт дар уж. Йоачан дІа а яьнна даьхка. Сакъердаме а хоза а яр цІагІа а коа а. Пандар, иллеш, халхараш. Валя елхар, тха ши кІаьнк дага а ухаш. Аз даггара теешшехь, Лоалахоша а йоахар ма елха, хьай йиІий гІоза ди баьд ма дерзаде... Се цу хабарех тешаш веце а цкъаза хет сона, цудухьа, цу дийнахьа из елхар бахьан долаш хилларий-те Танюший вахар иштта аьле? Цхьа шу мара даккханзар цар шинне цхьана. — ВІашагІкъаьстар, «Хьай дог делаш цунцара вахар деце, дита», — аьлар оаха. Аз а Валяс, а... Иштта хІанз цхьана дахаш да-кх тхо. Сои, Таняи, Мишуткеи. Се ва со цунах цІи тиллар. ХІанз йиъалагІча классе дІачуваьннав из. ХІаьта вож Мишутка-м хІанз воккха къонаха хургвар, Михаил Григорьевич яхаргдар наха. Селхан автобазе сона вайначох санна. Цун ханнара хургвар са Мишутка а. Сережка ши шу зІамагІа вар...

— Таня мичай балха? — хаьттар аз, юха а цун бІаргашка хий клехкандаь, цун уйлаш юкъагІьяха дагахьа.

— Медсестра я Таня. Дика дахар тхо-м. Тоъаргдолаш. ЦІенош да, пенси доагІа, машин еннай пачхьалкхено, инвалид хиларах. Цхьацца хІамаша уж дагабохийт - кх—сай Мишуткен Сережкен, дуне даа ца кхувш дІабаха. ТІаккха вож зІамига Мишутка а дагавох, цунна мукъагІ ма ховдалар из тІом яхар фуд, аьле хеталу...

Машин юхасецалга а ца зувш, уйланга ваха вагІар со.

— ДІа я автовокзал, — аьнна, аьрдехьа корта лостабир цо.

Киса кхайдар со, се хьавоалаварах цунна ахча дала дагахьа. Корта лостабир цо.

— Эшац. Пенси доагІа. Тоъ тхона-м... Григорий Васильевич, — аьнна, кулг хьакховдадир цо — Доазаш хургда вай. Аз а дІавоавийтар се. ВІашагІкъаьстар тхо шинь. Из вахар пионерий лагере, ший Мишутка волча.

Сона кхы бІаргавайнавац из. Цхьабакъда, цкъаза радио чу гІолла из илли хезача дог тохалу са.

...И грохочет над полночью
То ли гроза,
То ли эхо прошедшей
войны...

Хеталу сона цу хана кхувсаш лаьтта урагІа а ухийташ минаш лелхаш сайна гуш санна, ший маьра наькха тІа корта а билла кхалсаго бетта мухь хозаш санна: «Гришенька! Лоравалазар сога вай ши кІаьнк! Вий гІойла фашистех!».

Уйла йит сога цу дерригне: ма дика да-кх, ма хоза да-кх бераш аьхки пионерий лагере долаш, сигале сийна йолаш лаьтта сатем латташ.

БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА

Шекар доаккхача заводе шекара свеклаца етта тІехьара машин дІа а яхийта кхайна бІарахьежар Хасиев Якъуб. Кавказа Доккхача дукъа тІехьашка чубузаш латтача малха зІанараша сийрдадоахар кхай тІа тайп-тайпарча моттигашка лаьтта шекара свекла маьлхара яхача лордий гувнаш, докъаденнача лаьтта йоккхий галаш. ХІаьта а кхай тІара дІаваха безам бацар. Шекара свекла кхееш даь балхаш, хьайга хало, дог гІоздоаккхаш хинна гІулакхаш дагаухар. БІаьсти тІакхаччалца ше цу кхай тІа кхы воагІаргвоацилга кхета а деш кхай Іодика ювцаш санна латтар.

ХІанз ялхайтта шу да Хасиев Якъуб Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе болх беш вола.

1958 шера бІаьсти хІанз санна шекара свекла кхеяра шийна хьакъоастадаьча гектар лаьтта бІарахьежаш латтар Якъуб. Фу де деза ховш вацар. ХІаьта тамаш а яцар. ХІана аьлча цу бІаьсти эггара хьалха дІаювш вар Якъуб шекара свекла.

Шекара свекла республика кхыча боахамашка мишта кхею хьежар. Агротехника бокъонашта дІадеххача тайпара лаьтта аьха а аьха дикагІйолча хана дІайийра из. ТІаьлча кхай тІа а ваьна баьцовгІаш мел низ болаш я хьежар. Наг-нагахьа оасара баьцаш нийслора. ХІаьта техника а йоацаш целаца кулг кара оасар де дезаш дар. Из болх бе шийна карагІдаргхиларах цкъарчоа шекваьнна вар Якъуб. Тешацар ший низах.

Шийтта шу даьнна кІаьнк волаш Кустанайски областа цхьан колхоза тракторно-кхаш леладеча бригада бригадира Данилин Федора хьалхашка балха дІаэца со, яхаш дехар деш ше лаьта ха дагаехар. Ше балха дІаэцаргхиларах дукха тешаш вацар цу хана Якъуб.

— ЗІамига ма вий хьо. Трактора кІалваха мег, харцахьа Іокхета мег. МалагІа болх лургба аз хьона, мичахьа дІаоттавергва? — жоп делар бригадира. Цхьабакъда дег тІара дехар деш шийна тІахьежа кІаьнка бІаргаш бІаргадайча:

— Дика да, волле бригаде гІоргда вай, цхьанне шийна новкъостал дарa дІаэца а мег хьо, — аьлар Федора.

Вай Даьхено немецки фашисташца тІом беш хинна ха яр из. МаІа нах кІезига бар цу хана юрта боахаме болх беш. Торакторaш а кхалнаха лелайора. Къахетар царна кІаьнках, цхьабакъда дикачунга дог доахаш цхьа кхераме хІама хиларах кхераш болх бе кІаьнк хьаэца бІукъожаш бар дуккагІа бола механизатораш. ХІаьта а царех цаІ — Курпилянская Елена Якъуб прицепщикалла хьаэца раьза хилар.

Эггара хьалха кхай тІа Якъубаца арайоалаш:

Лоралуш хилалахь, кІаьнк, — аьлар Еленас.

Хьалхарча хана унзара хетар кІаьнка трактора тІехьашка вагІа, хІаьта карагІдалацар хьыча прицепщикаша санна сиха трактора тІехьа пух, сеялка, кхыйола агрегат тІахьаювза а. Цхьабакъда цхьа ка яьлча дІабаьлар кхерам, караерзайир прицепщика говзал. Даьр могадеш нана санна шийна Елена бІарахьежача ший балхах баь эггара бокккхагІбола мах санна хетар цу хана Якъуба.

Дика дагайоагІа хІанз Курпилянская Елена, дег чу баркал оал цунна пайдана хьехамаш телаш лаьттанцара безам совбаккха шийна новкъостал даь хиларах, халонаща къовсам лоаттабе Іомаварах.

— МоллагІа болх, из беза а безаш халонех кхера а ца кхераш, мамогга дикагІа кхоачашбе хьажа веза. Из ба толамга бода никъ, — аьлар цкъа Еленас.

Из хьехам къаьстта чІоагІа дег чу бижар Якъуба. Иштта халонашца къовсам лоаттабеш, специалисташца дагавуълаш, хІаьта цхьадар кхай тІа болх беш ше кхетадеш Іуйнал дир шекара свеклана. Гуш дар хьега къа зехьа довш доацилга. Низ болаш боарамагІа листен тІаьлар шекара свекла. Цунца цхьана Іовш латтар из культура кхеяра опыт а.

Шекара свекла кхее волавеннача хьалхарча шера гектара тІара 220 центнер чуера, планал 40 центнер дукхагІа. ШоллагІча шера 270 центнер чуийцар. ХІаьта бархІагІчеи укх нийслагІчеи пятилеткашка шу дІадакийталац цо гектара тІара 300 центнерал совгІа шекара свекла чу ца эцаш.

Цу гІулакхо йиш хилийтар тІеххьарча динъ шера 152 тонн шекара свекла чуя. ХІаьта нийслагІча пятилетка планагІа чуэца езар 105 тонн мара яцар.

Цул совгІа, белгалдаккха доагІа, Хасиева паччахьалкхенна дІалу еррига свекла лакхерча сортагІа йолга.

ХІанз Якъубаца цхьана цун сесаг Машети йоккхагІйола йоІ, 16 шу даьнна Мархали я болх беш. Дас кулгалдеш укх шера йиъ гектара тІа шекара свекла кхейир Хасиева дезало. ХІаьта хІара гектара тІара 430 центнер хьувкъам чу а бера.

— Мишта карагІдоал хьона шекара свекла иштта дика кхее? — аьнна шийга хаьттача:

— Са толама цхьаккха къайле яц. Эшар фуд? Хьабеш бола болх из беза а безаш, халонех кхера а ца кхераш, мамогга дикагІа кхоачашбе хьажа веза. Цунца цхьана йоагІаргья балха опыт а, хІаьта толам а боаккхалургба, — аьле жоп лу сий долча къахьегамхочо Хасиев Якъуба.

...ДІалечкъар лоамашта тІехьашка малх. Из чу оагІорахьа чубийрзалга белгало яр лоамашта тІехьашкара малха зІанараш сийрдайоаха морхаш. БІаьсти моаршал хоаттаргдолаш, ший кхай Іодика а йийца цІенгахьа лестар Хасиев Якъуб.

Г. ГРУЗИН.

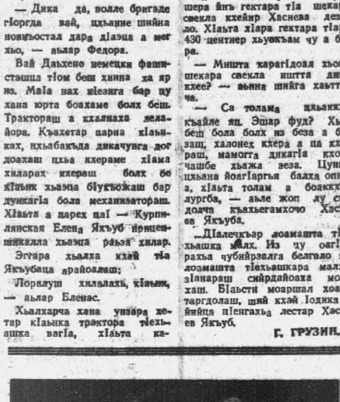

ЕРЕВАН. «Армэлектромаш» яхача республике йоккхагІа ярех йолча промышленни фирма караерзаяьй ДАЗО яхача тайпарча эргаяьха тоаяьча электродвигателий серийни производство. Армянски специалисташа хьаяь уж изделеш вентиляце средствaш санна шерра пайда эцаш хургьяр гидротеплоэлектростанцешка, кІор боаккхача, химически металлургически предприятешка. Уж 1.000 киловаттал тІех мощность йола кердадвигателаш оптимальни режимах болх бе, эксплуатаци еча хана тешаме а дукха болх булургболаш а хилара гаранти йолаш я.

«Армэлектромаша» ший продукци мехка ерригача экономически районашка дІаухийт, даьхен промышленни экспортана хаддаза дакъа лоаш. Кховзткъе итт мехка дика йовзаш я цун марка.

СУРТА ТІА: ДАЗО керда двигателаш вІашагІъехкача цехе.

Р. АКОПЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛОХ ЦА ЕШ

ХІара шера дика хьоккамаш гойташ хьайоагІа «Сельхозтехника» Шалински района отделене коллектив. «Сельхозтехника» системерча предприятешта юкъе хиннача Еррига союзни, Ерригроссийски яхьашка дакъа лоацаш дІадахача шерашка дуккхаза хьалхара моттигаш яьхай цу коллектива.

Укх шера кхаь кварталий итогех «Россельхозтехника» Ерригроссийски объединене ЦІе байраках елар, хІаьта НохчГІалгІай республика Сийлен доска тІа а яьккхар.

ДоагІаш денна совгІаташ да уж. НийслагІча пятилетка дІадахача кхаь шеран нийс беттан планагІа арахеца езаш хинна чул совгІа миллион сома гаргга маьха продукци арахийцай цу коллективо. ХІаьта динъ шера план укх шера ноль бетта кхоачашйир.

Къаьстта доккхий толамаш доах Шалински отделене нийслагІча пятилетка укх къоастамбеча шера. Промышленни продукцена реализаци яра итт бетта план 112,4 процент кхоачашйир. Цу юкъа яькха продукци 1971 дерригача шера яьккхачул 550 эзар сома маьха дукхагІа хилар. Толамца кхоачашъю номенклатурни балхаш дара план а.

Уж толамаш доахаш къаьстта доккха дакъа лаьцар РСФСР заслуженни рационализатор волча гидроцеха начальника коммуниста Арсанов Сайд-Хьасана, слесара Алиев Вахас, мастера Усмаева Аьсета, тракторни бригада бригадира Истамулов Накара, трактористаша Юнусов Вахас, Кусумов Нурида, шофераша Юлдашев Мохьмада, Газимиев Уме, дуккхача кхычар.

Доккха дакъа лаьцар Шалински района отделене механизатораша гурахьа дув ялат, хьажкІаш чуэцаш.

Балха темпаш лок а ца еш хІанз района колхозийи совхозийи техника тоаеш ба «Сельхозтехника» Шалински районерча отделене къахьегамхой.

Б. АХМАДОВ.

«Севкавгазнефтестрой» объединене гІишлонхоша дикагІа лоархІачарех я № 3 йола столови. Укхаза массе а хана чухь цІена, лостам болаш я, тайп-тайпарен чам болаши кийчду даа хІама. Столове коллективо толамца кхоачашъю балха планаш.

Столове баьхкараша зоделаца, гІулакхаца, сиха а дика а царна эшар кхоачашдеш кхачан болхлой хилар гойташ да жалобайи предложенейи книжка. Цу тІа дег тІара баркал овлаш мара цхьаккха йоазув дац.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьтехьа): производства заведующи Е. Назаренкон, повар Т. Гайрбекован, кухнера болхло Д. Белалован кийчбаьча кхачан чамага хьожаш ба.

С. ХАЦИЕВА сурт.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА КИЙЧЛУШ

Юртбоахама культурай боккха хьувкъам чубара йоаржаяьча Еррисоюзни социалистически яхье а баьнна хьинаре къахьегарца укх шера Даьхенга ялат, шекара свекла, баьцадаараш, кхыйола юртбоахама культураш йохкара халкъбоахама план толамца кхоачашйир Урус - Мартановски района «Гойтинский» совхоза кхаш леладераша.

Цхьабакъда, карагІдаьначох кхоачамбеш бац совхоза болхлой. Кхы а доккхагІа да нийслагІча пятилетка тІеххьарча шера цар шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. Уж толамца кхоачашдара хІанзе йолла йолаяьй хургболча хьувкъама лард. ЦхьоагІонца кхоачашдеш да 242 эзар совгІа йолча майдан тІа гурахьа дІадийнача ялаташта подкормка елга. Лоацачa хана 700 гектар хулача гурахьа дІадийнача кІиина минеральни удобренешца подкормка яь баьннаб совхоза механизатораш. ДІахо а толамца кхоачашдеш латт уж балхаш. Турахьа дІайийнача цу культураштa сиха а дика а подкормка еш ба механизатораш Сулейманов ЯрагІий Алихаджиев Аднани.

— Гурахьа дІайийнарех бена ца Іеш бІаьсти дІаювргІолча культурех а баьккха хьувкъам чуба лерхІаш ба тха кхаш леладераш, — йоах совхоза керттерча агронома Манцаев Аднана. Цу гІулакха агротехнически дикагІча хана эяба аьхад 1635 гектар лаьтта. ХІара гектара 5 центнер лоархІам болаш цу оахама кІал яхийтай 850 тонн минеральни удобрени.

Цул совгІа совхозе вІашагІъеллай лаьтта хьаьндара йола механизаторий отряд. Цо толамца кхоачашду шийна хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхараш. ПланагІа 9000 тонн дахьа дезача хІанзале а кхашка дІадийхьад 8600 тонн ширдаьнна кхо. ТІеххкхоачашъе лерхІ цар лаьтта цунца хьаьндара план.

Уж балхаш деча белгалбаьнна дика къахьегаш ба механизатораш Заурбеков Ноха, Шабазов Бешир, Бетербиев ЯрагІий.

Кхаш леладераша чІоагІа уйла еш да хий диллара балхаш а. 142 гектара тІа зІиргаш техачул тІехьагІен 500 гектара тІа чудуийташи хий диллад кхашка. ДІахо а сихдаь деш да хий диллара балхаш.

Совхозе берригача кхоачамца вІашагІъехка яьнай хьажкІаш, шекара свекла, баьцадараш кхедергдола механизировании звенош. Царна керте оттабаьб балха йоккха опыт йола звеньевойш. ХІара шинарча дийнахьа совхозе вІашагІъехкача агрономически курсашка дешаш ба уж.

Пятилетка тІеххьара шу къахьегама доккхийча толамашца белгалдаккха лаьрхІад совхоза кхаш леладераша.

В. МАТИЕВ.

ХЬАДАЬЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

Наурски района «Калиновский» совхоза кхоалагІа отделени хиннача «Авангард» яха керда совхоз вІашагІъеллай укх шера июль бетта. Цу отделене я Я. Сулейманова кулгалду шурий-товарни ферма.

«Калиновский» совхоза юкъейоагІаш нийслагІча пятилетка дІадахача кхаьнех цхьа шу дІадахийтанзар цу ферма коллективо хьайбай продукци яккхара тІанийца декхараш кхоачаш ца деш. Цул совгІа шерагара шерага дегІайоагІа ферме йоаккха шура. Иштта, дІадахача шера 1972 шера яьккха хиначул 487 килограмм дукхагІа шура яьккхар ферме. ХІара кхоабача Іаттагара кхо эзар килограммал кІезигагІа шура ца йоаккхаш цхьа доярка йисанзар ферме. ХІаьта шера планагІа хІараяр 2200 килограмм шура яккха езаш яр.

Дика хьоккамаш гойт ферма коллективо нийслагІча пятилетка укх дийлагІча, къоастамбеча шера а. Цхьайтт бетта 2830 килограмм шура яьккхай дояркаша хІара кхоабача Іаттагара план 2200 йолча. Цу гІулакхо торо хилийтар шура яккхара пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачашъе.

— «Калиновский» совхозе долаш яьккхар а лаьрхІача шура яккхара пхе шера план ноябрь бутт болалуш кхоачашйир тха ферма коллективо, — йоах ферма заведующе Я. Сулейманова.

Укх шера дояркашта юкъе яьржача яхье хьалхе Д. Хучиевайга я. Ялхайтта Іаттагара шера планагІа 352 центнер шура яккха езаш хиначa цхьайтта бетта 522 центнер шура яьккхай цо.

МоллагІча ферме дояркаша доаха толамаш бежа Іуша беча балхах а тийша да. ХІаьта къаьстта хьинаре къахьег ферма бежа Іуно Хучиев Удде. Дика хьож из доаханга. Ший ханнахьа кхоаб, хий моладу; помещенешкара яра а даьхе лаьрххІача хана делийт. Деча Іуналга хьежжа шура а лу, низ болаш хул даь Іаьсий а.

ХІаьта укх шера планагІа бІаь Іатта тІехьа 90 Іасиг кхеде дезаш хиннача хІанзале 93 хьалкхедаьд. Дерригаш а дика тоадеана да. Тамаш а яц. ЗІамига бераш санна бочa долаш леладу, кхеду уж Іаьсий леладераша Даудова Палкасен Даудов Пашен. Дийнахьен буси планагІа хІара Іасилга 500 грамм дулх тІакхетийта дезача 700 грамм гаргга тІакхетийт цар.

Продукци дукха яккхаро дог гІоздаккхай нагахьа санна маьха из еза хилча: Цудухьа шоашта ховр, могар ду укхаза шура яккхарга дІадодар мамогга лохде гІерташ. ХІаьта дика хьоккамаш а гойт. Иштта, планагІа дІадахийта дезачул 14 кепиг кІезигагІа да цхьайтта бетта цхьа центнер шура яккхарга дІадахийтар.

Мишта кхаьчай ферма коллектив цу толамашка?

Ферма балха ерригача звенопшка дика вІаштІехьбаьккхаб болх. Къахьегама дисциплина чІоагІа ца хилча сатувса дезаш дац производственни толамашка. Из гІулакх дика кхетаду ферма кулгалхоша.

— Къахьегама дисциплина толхаяьчунца, гаьна а ца доаккхаш, цу сахьате ферма коллектив гул а йий къаьстта къамаьл хул тха. Кхетадойт моллагІчунга а цо даьийта гІалат цун шийна зене деце а ферма коллектива зене доага, тІехьа тІайоагІача хана цу тайпара гІулакхаш коллективо ловргдоацилга, — йоах Я. Сулейманова. — ХІаьта акъа дийцачул тІехьагІа кхы дувца эшаш а хилац. ХІанз дукха ха я ферме собранешка болхлой дисциплинах даьша доаш ца дувца.

Толам баккхара дисциплина дика хиларах а кхоачам бац, нагахьа санна болхлой шоаш хьадечох дог лазаш ца хилча, шоаш хержа професси езаш ца хилча,цар къахьегамцара безам сов ца баьккхача, коллективе барт, цхьоагІо ца хилча. Цу дерригнена йоагІа йоакхо ю ферме. Цунна тешал ду гІулакхаша а.

ТІанийца декхараш кхоачашдара хІара шера шерра социалистически яхь йоаржаяьй ферме. Квартале хьалхле яьккхача доаркана ахчан совгІат лу. ХІаьта шу чакхдоалаш цхьан кхоабача Іаттагара 110 процентал совгІа яьккхача шурах доаккхача ахчах 20 процент лу доаркашта.

Дика Іалашбаьб ферма къахьегамхой болх беш хиланза баргбоацача гІирсаца а. Масала, хІара доаркана кІайн Іаьржен ши халат, хьамча иккаш, кулгахйоахкаргаш, кхыдар деннад. Ферме хІара помещене доакъар дулла, чура нувхаш, кхо арадоаккха транспортераш, доахана автоматически хий меладу установкаш я болх беш.

Цу гІулакхаша аттача баьккхаб хьайбаш леладерий болх, айяьй къахьегама овсарле.

Хьайбай продукцега дІадодар лохдара йоаккхо еш хаддаза керда резерваш лехаш, уж производства юкъеххувлаш къахьег ферма коллективо.

Гурахьен бІаьстин баьццарча доакъара дукха тайп-тайпара культураш дІаюв боахаме. Уж дІайийнача кхашка хьалха доахан доажадора. Бакъда хоаш тІа а бетташ дукха доакъар доадора цар пайда боацаш. Из кхоачамбоацар юстардаккхара фу дича бакъахьа да уйла йир ферма специалисташа. ТІеххьара а Іеш санна бІаьсти а аьхки а чу а соцадаь леладе лаьрхІар доахан баьцаш, баьццарча доакъара дІайийна кхыйола культураш хьекхаш фермана хьатІа а кхухьаш. 1972 шу доладелча денз цу тайпара кхоаб, леладу хІанз ферме доахан.

Цу гІулакхо дика новкъостал дир доакъара кхом бара, лохдир хьайбай продукци яккхарга дІадодар, тІахийтар хІара Іатто лу шура.

Бакъда, доахан дебадара чІоагІа новкъадоландаь зооветеринарни бокъонаша могадац доахан даим чусоцадаь лоаттадар. Цудухьа цхьайолча хана доажаде, делийта ара ца даьхача далац уж. Цхьабакъда доакъар пайда боацаш доа ца дайтара укхаза а кердадар юкъедоаладир. Доахан электрифицированни бежа Іуй новкъостамца доажаде доладир.

ДІадахача шера санна нийслагІча пятилетка тІеххьарча шера хІара кхоабача Іаттагара 3000 килограмм совгІа шура яккха дага ба ферма къахьегамхой.

Дагалаьцар кхоачашдара дика лард а еллай, хІаьта резерваш а я ферме.

Іа даккхара шортта тайп-тайпара доакъар Іалашдаьд. Цхьа дакъа ча доацар, из дерригa а ферма юхxе хьатІа а дена йоачанах лорадара дика дІа а къайла дІаоттадаьд.

Доакъар дукха да аьнна зехьа доадац, цун кхом бу. Иштта, доахан помещенешкара ферма коа делийта арадаьхачул тІехьагІа, цар ца дуаш дита доакъар транспортераша чура ара а даьккхе, чуйна юкъера дІахо пайда эца мегаргдар хьакъоаста а дий, делийта арадаьхача шинарий хьаьшка дулл. Цар из дика дуа а дуъ.

Иштта, рационагІа хІара Іаьта дийнахьен буси 20 килограмм силос, кхо килограмм йол, кхыдола доакъар лу.

Цу дерригне кьахьокх «Авангард» совхоза шурий-товарни ферма хьайбаш леладераш шоашта хьалхашка оттадаь декхараш хабара а доацаш гІулакхаца кхоачашде дага болга.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

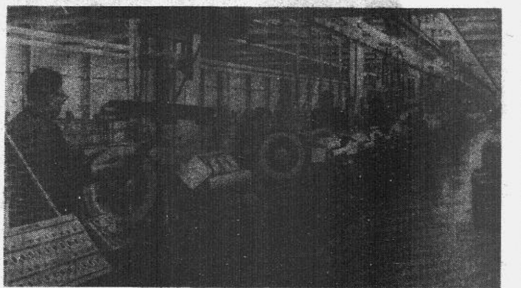

Дукхахча хана з вIаши пайдане а долаш дIа-юха леладеча гIулакхий ларда тIа латташ дегIайоагIа СССР-ан ФРГ-нен юкъера экономически торговни отношенеш. ТIеххьарча хана советски западногермански оагIонаша шоашта юкъе дукха йоккхий контракташ чIоагIъяьй.

9 эзар еза грузовикаш йоахкийтаргья 1975—1976 шерашка «Клекнер-Гумбольдт-Дейц АГ» яхача концерно. Цу фирманен «Автоэкспорт» яхача объединененен юкъерча сделка боарам 1 миллиард марок совгIа ба. Советски Союзага ишта кхоачаргья феца шелъю дизельни двигателаш арахецара йола лицензи а.

СУРТА ТIА: город Ульмера концерна завода феца шелъеш йола дизельни двигателаш вIашаттIъехка цех.

ТАСС фотохроника.

ТИЙШАЧА БАЛХИЙ IАЬРЖА МАЗА

Итальянцаш хIанз цецбахац аьттехьарча экстремистски группашен группилгашен тийша балхаш леладеш хиларах деча хоамаша: моттигерча кепайоазоно даим язду демократически партейн организацейи помещенешка лелхамаш дарахи цIераш еттарахи, прогрессивни уйлаш йолаш болча наха довнаш дарах, дунеп шоллагIча тIема шерашка фашизмаца лоаттабаьча къовсаме байнача къовсамхошта дегIа памятникаш ийрчадахарах, дешара заведенешка довнаш дарах. Цу тайпара гIулакхаш, дукхагIча даькъе, массе метте леладу фашисташка йолча бандаша.

Царна вIалла тара доаца маIан долаш дар дукха ха йоаццаш кепатеха арадаьнна фашисташха йолча аьттехьарча организацей боккха тийша болх Итале гучабаккхарах дола хоамаш. Йоккхача бомбо дагайохийташ йола уйлаш чуйоссайир цар. Итале судебни органашта дIабе еннай аьттехьара низаш тIера строй дIаяккхар а болхлой болам тоIабе, демократически партешн организацешн йохае, мехка фашистски тайпара «порядок» оттае могаргдолаш йола «чIоагIа режим» оттаяра духьа паччахьалкхен переворот е дага хилара тешал деш йола материалаш.

«Со фашист ва. Цхьабакъда уж нах-м бокъонца хьакъал чура баьннаб. Бокъонца йола бойни оттае гIерт уж». Т. Николе, «къаман фронт» яхача фашистски организаце кулгалдеча группа члена, уж дешаш доаладаьд «Панорама» яхача итальянски журнало, «тийшача балха Iаьржа маза» тедабала болабаларах хоам а баь.

ХIанз гучадаьнначох, ультра из маза бе йолаеннай 1970 шера декабре паччахьалкхен переворот е гIортарах хIама ца хулаш дисача минуте дена. Из хьабаьб вовзаш волча фашиста, «Iаьржача князa» Боргезе. Дагадохийтаргда вай, тийша болх чакх ца боалаш бисачул тIехьагIа из Италера ведда дIаваханзен Испанерча шийн яр санна уйла йолаш бараша лора а веш правосудех лачкъанзен ца воалаш хинна хилар. «Iаьржача князa» соратникаши доттагIийн Итале юхе а Iийна, дIахо шоай тийша болх леладеш хиннаб. Цул совгIа, царех цаI — С. Саккуччи, Боргезин «къаман фронт» яха цун организацин шоаш лийрхIар кхоачаш ца хулаш бисачул тIехьагIа, «итальянски социальни болам къаман аьттехьара низаш» яхача неофашистски партегахьа а ваьнна, цунгара парламента депутаталла хержав, цу тайппара шийна парламентски кхерамзле Iалаш а еш.

Цу хана Боргези переворот е гIортарца бувзабенна болча наха бехк бе хьадда бахьанаш дацар судебни Iаьдалашка, хIаьта цу гIулакхо новкъостал даьд царна суде ца болхаш кIалхарбовла, кортамукъа бисен шоай гIулакхаш дIахо леладен. Из бакъду 1973 шера гурахьа Падуе гучабаьккхача эскара викалашца цхьана Боргезеца бувзамаш хиларах бовзаш бола нах юкъе болаш хиннача «миха зиза» яхача аьттехьарча экстремистски организаце тийшача балхо а. ТIаккха а «миха зиза» тийша болх гучабаьккхабар аьнна мехкара аьттехьарча переворота кхерам дIабаккханзар, тийша болх вIашагIбелларашта хIама данзар.

Итальянски общественность цец а йоаккхаш укх тIеххьарча хана гучадаьхача тийшача балхаша бакъду из.

Укх тайпара дувц тIема разведко (СИД) гулъяьчен оборона министра Джулио Андреотте укх шера сентябрь бетта республика прокуратуре дIачуенначен материалаша.

Неофашистски организацешцарча шоай бувзамех бовзаш бола нах, герзашцарча низий эпсараш, промышленникаш юкъе а болаш хиннача тийша болх вIашагIбелларашa укх шера август бетта е лаьрхIа хиннад переворот. Прокуратуре дIачуеннача материалаш тIара хьагучох, цар боабе лаьрхIа хиннад Итале президент, оборонан чурча гIулакхийн министраш, Итальянски коммунистически парте генеральни секретарь Э. Берлингуэр, Массане юкъарча къахьегама итальянски конфедераце генеральни секретарь Л. Ламу. дукккха кхыбола нах. Бахача наха юкъе цIур боллар духьа Римерен мехкарча кхыча йоккхийча городашкарен водопроводни сеть радиоактивни материалий дохьаж а теха бIехъе лаьрхIа хиннад. ХIаьта цу дерригача гIулакхаша нах хьоабе, «порядоки законности» оттаяр духьа эскар гIаттара бахьан даккха дезаш дар, хIана аьлча, яьхад цар, мехкарча хьалага «хьажа низ бац Iаьдалий». Эскара долча новкъокъостала аьттехьара низаш Iаьдала керте доаладергдола политически оагIув Iалашъяра духьа гIовтта дага хиннай «керда порядок», «къаман авангард», «къаман фронт» яхараш санна йола тайп-тайпара неофашистски организацеш. Тийша болх вIашагIбеллярех цхьанне, ядерни тохкамий центре болх беш волча Э. Помара квартире чухьожача хана корaьй ше гаьнна воллаше а эккхам бе йиш хулийташ йола электронни аппаратурец радиоактивни веществаш дIа-юха кхахьа кийчъяь бронированни чемодани.

Тийша болх гучабаккхар бахьан долаш октябре ордераш еннай 20 саг лаца (царех цхьабарий, цу даькъе Э. Помару а, бакъдар аьлча, байдда доазол дехьа дIабаха аьттув баьннаб). Бехке ваьв шовзткъе итт совгIа саг. Царна юкъе ба итальянски эскарера инаралашка кхаччалца доккхий чинаш дараш, полице, карабинерий бIун эпсараш, паччахьалкхен учреждененй чиновникаш, промышленни гIозарий викалаш. Iаьдалаша лохаши лаца везаши ва Итале ВВС генеральни штаба начальника заместитель хинна отставкера инарал Дж. Казеро, хьалхагIа танкови бIун инарал хинна Нардоне, отставкера полковник Дж. Ло Веккьо, дукхха кхыбола военни нах. Лаьцав диъ шера (укх шера нюле кхаччалца) тIема разведка (СИД) начальник хинна инарал В. Мичели. Итальянски кепайоазон тIа белгалдоакхх, долла хIама теркалдаьчул тIехьагIа фашистски организаце гIулакхашта лостам телаши царна кулгалдеш хинна тийшача балхий центр СИД-а чухьа вIашагIъелла хинна хилар.

Цу еррнгача факташа хьахьокх, аьттехьарчар тийша болх мел шера масштабаш йолаш хиннаб, хIаьта, итальянски прогрессивни кепайоазоно белгалдоаккхачох, цар бакъду тийша болх вIашагIбелларашш мехкарча кулгалдеча гIозарех белгалдаларча даькъо хьаллоацаш е мукъа хийца хилар.

Италерча демократена бола неофашистски кхерам цIенхаштта хилар бакъданза валанзар парламенте ше къамаьл деча хана аьттехьарча толка низий хьинар хIанз а дIахо айлуши «хIанзалца цар шоай герз Iодиллaнзен» хилар белгалдаьккха оборона министр Дж. Андреотти.

Цунна тешал ду 4 ноябре керда доккха зулам де лаьрхIа хинна кхы цхьаькха а террористически группа дукха ха йоаццашлацаро. Къилбаседерча Итале лоамара доагIача цхьан хи тIара плотина эккха а эккхийта цигара хий, Луино яха моттиг хьалхагIа къайла а яьккха, городашта Варезенен Миланан тIахеца дага хиннаб фашисташ. Политически герз а Iодилладац аьттехьарча гIозараша — лира антикоммунистически компани йолае, парламентски строя сий доаде гIерт уж.

Аьрдехьарча партешен организацешен, къахьегамхошха болча дукххача наха правительствагара дIадех фашистски диктатура унзаре ханаш Италена юха тIайоалае гIерташ реакце леладу моллагIча тайпара гIулакхаш бихе денз хьагучадахари цIендаь дIадахари духьа факташ бокъонца тоххилга. ТIалаттача хьала кхетамца мах бу демократически гIозарашка, белгалдоакхх, реакцена духьалъоттен хIаьта тоханза ца йоале цун атакаш юхатохен могаргдолаш чIоагIа низащ Итале хилар.

Л. ПОЛУНИН,
ТАСС корреспондент.

РИМ.

КХЕБУ КЪОНА ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

Дерригача дунен тIарча къахьегамхой Сийлахь - воккхача баьчча В. И. Ленина комсомола дахь васкет да СССР-а халкъашта юкъера дохаргдоаца доттагIали социалистически интернационализми чIоагIъелга. Уж боккхача маьхера дешаш аьннад КПСС Центральни Комитето укх шера апрель бетта хиннача комсомола XVII съездага. Тахан а кагирхошта юкъе беча идеологически балха юкъе лоархIамегIа йола моттиг дIалоац интернациональни атеистически балхо.

ЦхьайттлагIа шу да Назране № 14 йола профтехучилище хьайнйлла. Укх шера февраль бетта 10 шу далар дездир училища коллективо. ДIаяхача юкъа 2000 совгIа къона специалисташ — токараш, слесараш, трактористаш, сантехникаш, шофераш Iомабаь арахийцаб оаха. Царех дукхагIбараш тахан а фабрикашка, заводашка, совхозашка, кхыча предприятешка хьинаре къахьегаш а училица сий ца доладеш а хьабоагIа.

Тахан училище дешаш 400 саг ва. Царна юкъе 150 кхаь шера дешаргдолаш ва. 10 класс йистеяккхара а специальность Iомаяра а диплом дIаэцаргда цар. Укх шера эггара хьалха дIададоладеннад из гIулакх. Цунца дувзаденна керда бехктокхаме декхараш хьалхаэттад педагогически коллективана.

Керттерчарех цхьа моттиг дIалоац педагогически балха юкъе марксистско - ленински мировоззренех бераш кхетадаро. Цу балха хьалхле лелаю партийни комсомольски организацеша.

Боккха лоархIам бу оаха дешархошта интернациональни атеистически кхетам баалара. Цу балха формаши наькъаши тайп-тайпара да.

Юххьанца керда деша баьхкача кагирхошта мастераша, хьехархоша училища а базовни предприяти йолча «Электроинструмент» завода а истори дIадовзийт. Цар дувц эггара хьалха «Электроинструмент» завода болх дIаболалуча хана специалисташ боацаш из йисача, вежарий санна новкъостала советски мехка массе а миIингашкара специалисташ баххар, цар моттигера гIалгIай къамах бола кхал а маIа а кагирхой Iомабар.

Эрсий, украинцаш, белоруссаш, татараш, литовцаш, латышащ, кхы дукххача къамех бола специалисташ бар шоай балха опыт, говзал гIалгIай кагирхошта камаьршша дIалуш. Тахан 1300-нел тIех болхлю волча тха базовни предприяте коллектив цхьа барт болаш дезал хинна дIаэттай, ший декхарaщ сийленца кхоачашду цо. Цу коллектива юкъе «хьо малагIча къамах ва?» аьнна доацащ, цхьа къам — советски халкъ хинна къахьегаш 11 къаман викалаш ба.

Доккхаддеш дувц тха дешархоша дукха ха ялалехьа иштача коллективе шоаш а болх бергхиларах.

Оаха дешархошта дIахойт Ростове, Выборге, Латве Iомабенна цIабаьхка гIалгIай дукхха специалисташ заводе балха хилар.

Цу тайпарча къамаьлаша къаьгта дIакхетабу дешархой мел чIоагIа новкъостал даьд советски дукххача халкъаша гIалгIай къоначa городе къона болхлой класс хьакхоллара, района экономика чIоагIъяра.

Училище дика традици а хинна хьадоагIа мехка, районе шоай хьинарца, майралца гIорбаьннача нахаца вIашагIбетталулга. Граждански Сийлахь - боккхача Даьхени тIемий доакъашхоща, хьалха комсомольцаш хиннаращца, Лакхерча Советий депутатащца, Социалистически Къахьегама Турпалащца, «Электроинструмент» завода дикагIболча болхлоща безаме вIашагIкхетилга дукхаза хиннад училище.

Дешархошта хьалхашка шоаш леладаь сийлен гIулакхаш дувцаш, къахьегамхоша моастагIашца лоаттабаь къиза къовсам бувцаш къамаьлаш дир маIача наха нийсса граждански тIем тIа лаьттача Пугиева Фонас, гIалгIай кхалнаха юкъе хьалхарчарех ленински комсомола член йолаш хьаенача Албогачиева Къурейшас, 20-ча шерашка комсомолец хиннача Бузуртанов Хьасана, сийлахь - боккхача тIем тIа майра латаш хиннача Мальсагов Тухана, кхыча цу тIема юкъе дакъа лоацаш хиначар.

Къахьегама турпалаша доярка Барахоева Лемкас, механизатора Албогачиев АртагIа СССР-а Лакхехьарча Совета депутата Тимурзиева Розас шоай балха опыт ювцаш, из тайптайпарча къамех болча къоначa болхлоща, ахархоща камаьрша екъаш хиларах, пятилетка диълагIча шера яьржача социалистически яхьах касткаста къамаьлаш ду хургболча къонача специалисташта хьалхашка.

Базовни предприяте «Электроинструмент» завода цехашка производственни практиках болча тха дешархошта наставникаш болаш хьабоагIа дикагIбола завода специалисташ эрсе Талдыкин, черсе Татаров, татарин Гизатулин, кхыча къамий викалаш.

ДIадахача шера вIашагIъелла интернациональни доттагIала клуб а я училище шерра ший болх дIахьош. Цу клуба юкъебоагIа эрсе Чуприиин Евгений, татарин Гизатулин Ювсай, гурже Бузукашвили Владимир, кхыбараш. Клуба кулгалхо ва ВЛКСМ комитета секретарь вола мастер Хулагов Исраил.

Дукххача вай мехкарча профтехучилищешца хьоашал тессад клубо, дIа-хьа безаме каьхаташ язду дешарах лаьца, спорт ювцаш, социалистически яхье баьннарий толамаш дувцаш, кхыдолча эздийча гIулакхех. Тха клубо йоазонца бувзам лоаттабу Южно-Сахалинскерча, Краснодонерча, Тюменерча, Орджоникидзерча, Улан - Удерча профтехучилищешца.

Идеологически балха юкъе йизза моттиг дIалоац дешархошта интернациональни атеистически кхетам луча лекцеша, къамаьлаша. ДукхагIча даькъе гIаьгIай меттала хул уж.

Массаза оттаьча планага хьежжа, интернациональни атеистически темаех лаьца коллективе лекцеш ешаш, къамаьлаш деш ба училища директор Б. Дидигов, цун заместителаш, парторганизаце секретарь А. Точиев, хьехархо Б. Тимурзиев, мастераш М. Гиреев, кхыбараш.

ДикагIболча дешархоех, комсомольцех вIашагIъелла политинформаторий группа а я училище. Цу гIуппа кулгалхочо комсомольца Арапханов Руслана базовни предприяте исторех язъяьча реферато профтехобразоване республикански конференце хьалхаръярех цхьа моттиг яьккхай, хIаьта цунна мах бола совгIат а деннад.

Интернациональни доттагIала чIоагIдара доккха новкъостал ду училище беча атеистически балхо. Цу даькъе беча балха оттаяь лаьрххIа план я, берий даьшца - йоаношца беш бола болх а юкъебоагIаш. ТIехьайнса оамалаш йолча бераштa тIачIоагIбаь дикагIбола мастераш, комсомольцаш ба.

Библиотеке выставкаш я Къилбаседа Кавказерча вежарашха йолча автономни республикашкарча писателий произведенеш йолаш. Иштта укхаза я атеиста уголок а. Цига я газеташ тIара атеистически темаех язъяь статьяш, корреспонденцеш.

Училище вIашагIъеллай атеиста клуб, чIоагIдаьд цун устав, агитплакаташ да. Атеистически балха юкъе доагIа пхьенаш лехаро, ха яланза йола йиIигаш кхувларо, мехкарий удабаро деш дола зуламаш дувца хьехамаш а.

Интернациональни атеистически болх училище дикагIа вIаштIехьбаккхарца дувзаденна, законаш телхаделга белггала кIезигденнад укх шера. Уж моттигаш дукхха кIезигагIа хилар хьахьекхар дукха ха йоацаш из дош дувцаш хиннача педсовето.

ДIахо йодача хана интернациональни атеистически болх лаьгI ца баийтара тхоай низ а хьинар а ца кхоадеш къахьега лаьрхIа да тхо.

У. АБАДИЕВ,
Назранерча № 14 йолча юкъерча профтехучилища директора заместитель.

Дунен а Европа а дукккхаза чемпион хинна Старшинов Вячеслав укх сезонах «Спартака» команда вокккхагIа вола тренер хиннав. Одноклубникаш эсала ловзаш хилар бахьан долаш 34 шу даьнна ветеран юха а ший командаца ловза волавелар. Из юкъе а волаш «Спартака» массехк лоархIаме котало яьккхар.

Декабрь чакхбоаллаш Старшинов Вячеслав Японе вода, цига цхьан хоккейни команда ловзаш вола тренер волаш хургва из.

СУРТА ТIА: Старшинов Вячеслав (аьттехьа) 1974 шера мехка чемпион йолча «Крылья Советов» яхача командаца ловзача хана. Цу матче спартаковцаш котбаьлар (7:6).

А. ЯКОВЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОАРХIАМЕ IИЛМАН ТОХКАМАШ

Итт шу даьннад Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета исторически факультете «Археологии дый» яха студентий аркеолого - краеведчески кружок вIашагIъелла а университета дерригa - юкъарча исторе кафедра профессора, исторически Iилмай доктора В. Б. Виноградова хьалхленца цо болх бу а.

Цу ханачухь дуккха хIамаш карагIдаьннад кружока доакъашхошта республикера къаьнара исторически моттигаш тохкаш. Шоашта зеденнар ларде а эцаш, дуккха нохчийи гIалгIайи къаьнача вахарах, культурах, дынех, кхыча дешаех лоархIаме Iилман балхаш яздаьд. Царех дуккхадараш кепайоазоне арадаьннад. Шеко яц исторически бакъдар гойташ долча цар, дIаяхача замах юхедисача, вай таханарча, вахара новкъарле еш долча гIулакхашта, къаьстта а дынах юхедисача гIулакхашта, духьала лоаттабеча къовсама гIо деш хилара.

Кружок вIашагIъелла 10 шу дизара а, дIахо кхоачашде дезаш цун доакъашхошта хьалхашка латтача бехктокхамерча декхарашта а хетаяь яр университета актови зале чакхъяьнна Iилман конференци. Лоацца къамаьл а деш из хьайийллар кружока кулгалхочо В. Б. Виноградова.

«Археологии дын» яхача деша тайп-тайпарча оагIонех кхойтта доклад йир кружока доакъашхоша. Ханкальски чIожарча 2-ча городищера кораьча пхьегIаш тIа даьча йоазоний чулоацама (вай эра хилалехьа IX бIаьшере — вай эра I бIаьшере) хетаяь яр университета исторически факультета II курса студента Э. В. Иванова доклад. Цу курса студента Я. Б. Березина доклад яр «Сарматий ханарча Тийрка йистерча катакомбни кашамех», «Нохчийи гIалгIайи даьша борз еза лоархIаш хиларах а из гIулакх юкъера дIададалара а» дийцар исторически факультета IV курсе дешаш йолча К. Д. Халаевас. «Нохч-ГIалгIайчухь баьхача наха Гарбашта духьала лоаттабаьча къовсамах» доклад йир 1968—1972 шерашка кружока доакъашхо хиннача Х. М. Мамаева. Исторически факультета II курса студента Р. М. Мусаева дийцар «Бусалба ды тIаэцалехьа нохчашен гIалгIашен акхапал а цIагIара хьакха а еза лоархIаш хиларах», «Оарга чIоже баьха нах бусалба хинна ха» ювцаш яр 1968—1970 шерашка кружока доакъашхо хиннача Т. С. Магомадовай доклад. «XVII—XIX бIаьшерешка ГIалгIайчухь нийслуча кераста дына цхьайолча лерашта» хетаяь яр исторически факультета III курса студента С. А. Курнева доклад. Иштта конференце докладаш йир хьалха кружока доакъашхой хиннача С. Л. Дударева, В. А. Петренкос, Р. А. Даутовас, кхыбараша.

Дог гIоздоаккхаш да докладаш археологеи дынен дешаш тохкача даькъе керда оагIонаш гучайоахаш а дIахо де дезараш белгалдоахаш а хилар, хIаьта иштта, вай края истори ха ловш дуккха кагирхой хилар а.

Кружока балха хьанаре дакъа лацарах совгIаташ делар дуккхача кружока доакъашхошта.

Конференци чакхйоалаш гулбеннараштa гойтар Нохч-ГIалгIайчен гаьнарча а гаргарча а исторех дола телефильмаш.

А. БАСИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

АМЕРИКАНСКИ КОНСТИТУЦИИ ФБР «ЦIЕНА ДОАЦА ГIУЛАКХАШИ»

Укх деношка къовсам баьлар Уильям Сэксбенаи Кларенс Келленен юкъе. США юстице министр волча Сэксбе аьлар, тохкам беча Федеративни бюрос чакхйоахаш хинна цхьайола къайлагIара операцеш, кортамукъалеш обществана хетачох, геттара во я аьнна мара мах бе йиш йолаш яц... Из тайпа хIамаш кортамукъален обществе цхьаккха дича а таIазар ца деш дита йиш яц вай. «Сэксби, бакъдар аьлча, духьала вац ФБР-а, цунна ьоама да «бIеха киловзалаш» оалаш дола бюро гIулакхаш.

ФБР директор Кэлли хоадам болаш ший мундира сий даккха эттар. Цо аьлар, ФБР-о ше деш хинначул кIезигагIа деш хилча, американски обществана хьалхашка болча ший бехктокхамах яргьяр.

Министран директоран хеташ дараш вIашдухьалъэттар венна Элгар Гувер керте латтача хена ФБР леладаьча цхьадолча гIулакхий хьакъехьа йола доклад ноябрь бетта кепатеха араяьнначул тIехьагIа. Доклада тIа белгалдаьд, «бIехача киловзалах» пайда эцилга 50-ча шерашка США Коммунистически партена тIакхе болабелча денз дIадоладенна хилар. Дуача хIаманцара безам, наха оалача тайпара, хIама даа Iохайча мара совбалац: къайлагIа йола операцеш кастале- [illegible]

радио чу гIолла ду къамаьлаш. Цу къамаьлех цунна хов, ший дикагIа вола новкъост организаце чувейта шпион хиларах. Участке дIакхаьчача бехказа а баьле дIахец из. ГIулакх хинна даьннад: организаце барт бохабаьб.

Доклада тIа белгалду ФБР-о из тайпа 2370 операци чакхъяьккха хилар. Сэксби эгIазваха ва, бюрос цу ший «бIехача киловзалех» юстице министерствага хIама хьа ца хайтарах. Баьннача къовсама цIер чу даьтта тIамохкадир хьалха Гувера помощник хиннача, хIанз отставке волча Уильям Салливена 30 ноябре. Салливена аьлар, «хIанз йолча тайпара из дIахо а хуле вай граждански кортамукъаленна потенциальни кхерам ба» ФБР. Цо предложени елар бюро полномоченешта доазув дехка а цун бюджет эшае а.

Хьалха юстице хинна министр Рамсей Кларк леткъар:

— Сона цхьаккха хIама ховиц хиннадац США общественноста дезорганизаци еш ФБР леладаьча гIулакхех. Уж гIулакхаш законах а дац, дIахо ла йиш йолаш а дац.

Шеко яц, США конституце яхачох, уж законах ца хилар, цхьабакъда уж мегаш да демократех долча доккхийча хабарашта из безам болча хана дIаяккхара, кийча механизм я яхар IотIатоха безам бараш- [illegible]

тувсаш долга дIахойт Эдвардса. Белгалде деза, Эдвард ше а ФБР болх барца дIаволавенна хинналга. ХIанз из керте латт граждански конституционнни бокъонашта йолча американски конгресса викалий палата подкомиссена. «БIехача киловзалех» хIанз вайна дейзачо, йоах цо, хьахьокх «ФБР чакхдоахача гIулакхашта кхы а чIоагIа тIахьожам оттабелга» мел эшаш да.

Цу американски демократена тара долча цу хIаманна кхы а IотIатоха мегаргда, американски гражданий конституционни бокъонашта духхьала цхьа ФБР мара кхерам тIатийса ца Iеш, кхы а дукхагIча боараме кхыча правительственни учреждeнеша а тIатувсилга. Укх тIеххьарча хана тIехьа хьежаран шоашта гучабаьннараштa берригаш бараштa автоматизированни досье оттадаран технически керда долчох пайда эц цар.

Дукха ха йоацаш, масала, йоал йоахача службай секретни отдел йолга хайнад американцашта. Цо къайлагIа финансови балха ревизи еш хиннай 99 организацена. Уж организацеш, шоашта хетачох, «Идеологически, юстара, тийша балхаш деши радикальни я» аьнна оттадаьд цу службас. Царна юкъе я США Коммунистически партии кераста дына кинаэий Къаман советн.

«Прогрессив» яхача журнало [illegible]

эца. Да венна дукха ха я, хIаьта даь хаттараш Джеймс Кана ворхI шу даьнна кIаьнк хиннача замах лаьца хиннад. Жоп дала тигадац цо. Цудухьа дукха ца говш министерствера дIаваха вийзар цун. ХIанз Кана йоах: «Тешаме вий хара яьча проверках чакхбовла ца мега гражданаш бокъо йоалаш болча мехка дах тхо. Из бахьан ше мел ваха аьттув баьннабац са даь. Лора цо фу ду аьлча, цо наIараш дIакъовл правительствоса финансированни а еш хьехара е тохкамаш дара».

Дукха хIама бIаргадайна американцаш хIанзарча техника новкъосталца полицейски тIахьожам лоаттабарца шоай вахара Iазап тIаоттар къаьстта кхерабенна ба хIанз. Гражданашта тIехьа тIахьожам лоаттабелга чIоагIдара информаци гулъярен из кийчъярен хIанзарча методех пайда эцара перспективаех лаьца дола дош Нью-Йоркски университета социолога Джеймс Рула беча тохкама тема а хинна дIаэттар. Дукха ха йоаццаш арадаьннад цун книжка; «ХIаране вахари публични зем баккхари — компьютера бIаьшерене лоаттабу социальни тIахьожам».

ХIанзара американец, Рула хетачох, шин дунен тIа вах: долаш долчен каьхата тIа долчен. ШоллагIчо хьалхардар кIеззига мара хьахьокхац аьнна хеташ дар, кхераме Iехавалар да, хIаца аьлча, йоах Рула, «цхьайолча хана каьхата дуне ший лоIамах дахен наьха вахара никъ белгалбен долалу». Шаккхе дуне цхьана дах, цу тIа шоллагIчо дуккхача хана чIоагIа IотIыхьа хьахархчо.

Автора яздо, [illegible]

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.

Бадуев СаIида юбилейна хетаяь сайре

Селхан Нурадилов Хаипашай цIерагIча Нохч - ГIалгIай драматически театре [illegible] Бадуев СаIида вайна 70 шу дизара хетаяь сайре.

[illegible] Нохч - ГIалгIай АССР писателий Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас.

С. С. Бадуева вахара а творчески а наькъах [illegible] йола доклад йир Нохч - ГIалгIай историн, литература Iилма-тохкама института литература сектора заведующи, филологически Iилмай кандидата Х. В. Туркаева.

Цига иштта Бадуев СаIид [illegible] М. Сулаева. Нохч - ГIалгIай [illegible] З. Джамалханова.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 декабрь

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Шоу. «Миллионераш» яха фильм-спектакль. 16.40 — Передачай программа. 15.45 — Босбола телевидени. «Логам». 16.15 — Маяковске лирика. 17.15 — «Яхь, кердадар лахар, творчество» яха передача. Передачана юкъе дакъа лоац Казахстана Коммунистически парте Алма-Атински обкома Хьалхарча секретара Аскаровс. 18.00 — «Тахан коммунистически къахьегама школашка». «Методически совето новкъостал ду „пропагандисташта“». «Красный молот» завода парткабинета заведующе Недельковой выступлени. 18.10 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.30 — Босбола телевидени. «Къонахчала 119 ди» яха телевизионни очерк. 19.00 — Босбола телевидени. Искусства мастерий концерт. 19.40 — Босбола телевидени. Къилбаседен вариант» яхача телевизионни — художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Новкъост илли» яха музыкальни эстафета. 22.50 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Самукъане нoташ». 18.30 — Хоамаш, реклама. 18.35 — Пятилеткана хьалхалаттараш. Каменщиккий бригадир Астахов (гIалгIай меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Тенинкий республикански театра «Бахрама тIехьа» яха спектакль (нохчий меттала).

РАДИО

17 декабрь

6.30 — «Халкъашта юкъера ма... [illegible]

хьегамхошта дола концерт. 16.00 — «Дина гIулакхаш къама гIулакхашца дIатарде гIертара хьакъехьа» йола Габисовен Албастовен беседа (нохчий меттала). 16.15 — Энергетика Денна хетаяь передача (нохчий меттала). 16.30 — Сийлахь-боккхача коталон 30 шу дизарга. [illegible]

ХАОТТАМ

Тахан [illegible] Грозне [illegible] 3—7 метр [illegible] хилен тарлу.

Фегара температура [illegible] 0 градусага [illegible] 5 градусага [illegible] Грозне [illegible] 1—3 градус [illegible] тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехкето кхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрт бахамаш отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.

Газет араюлу шинзза [illegible] деношка.

«Грозненски рабочий» издательстван типографи. Революци проспект 7/34. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34. Заказ № 11803.